

EIROPAS SAVIENĪBAS ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANAS POLITIKA UN TĀS IEVIEŠANA LATVIJĀ

**EIROPAS SAVIENĪBAS ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANAS
POLITIKA UN TĀS IEVIEŠANA LATVIJĀ**

Teksta autori:

Ecologic, Berlīne-Brisele

Venke Hanzene (*Wenke Hansen*)

Marija Hristofere (*Maria Christopher*)

Maiks Ferbihelns (*Maic Verbuecheln*)

Vides ministrija, Latvija

Ilze Doniņa

No angļu valodas tulkoja:

Iveta Ševkāne

Literārā redaktore:

Prof. Dr. h. philol. Aina Blinkena

Manuskripts sagatavots 2002. gada decembrī

Ecologic

Starptautiskās un Eiropas Vides politikas institūts

<http://www.ecologic.de>

Latvijas Republikas Vides ministrija

<http://www.vidm.gov.lv>

ISBN 9984-9679-2-1

© Baltijas Vides forums
Peldu iela 26/28-505
LV-1050, Rīga, Latvija
<http://www.bef.lv>

Materiālu iespiešanai sagatavoja

Baltijas Vides forums:

Haidruna Fammlere (*Heidrun Fammler*)

Kristīna Veidemane

Daina Indriksone

Ingrīda Brēmere

© Iespiests izdevniecībā "Gandrs", Rīga, 2003
Grafiskais dizains: Katrīna Vasiļevska, SIA "Gandrs"
© Vāka foto: Ģirts Lejiņš

Rīga, 2003. gada marts

SATURA RĀDĪTĀJS

EIROPAS SAVIENĪBAS ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANAS POLITIKA UN UZDEVUMI REĢIŅĀLAJĀM UN VIETĒJĀM INSTITŪCIJĀM

LATVIJAS NORMATĪVAJOS AKTOS NOTEIKTĀ PAŠVALDĪBU LOMA ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANĀ

	lpp.		lpp.
1. Ievads ES atkritumu apsaimniekošanas politikā	6	1. Eiropas Savienības direktīvas, kuru ieviešanā pašvaldībām ir būtiska loma	23
1.1. Atkritumu apsaimniekošanas veidu hierarhija	6	2. Latvijas normatīvo aktu noteiktā loma atkritumu apsaimniekošanā	24
1.2. Galvenie principi	8	3. Atkritumu apsaimniekošanas plāns un pašvaldību pienākumi	26
1.3. <i>Acquis Communautaire</i> atkritumu apsaimniekošanas jomā	8		
2. Izvirzītās prasības reģionālajām un vietējām institūcijām	9		
2.1. Vispārēja rakstura uzdevumi	9		
2.2. Uzdevumi, kas saistīti ar direktīvu par iepakojumu un izlietoto iepakojumu	11		
2.3. Uzdevumi, kas saistīti ar direktīvu par atkritumu poligoniem	12		
3. Svarīgākās direktīvas un tālāka Eiropas darbības politikas izstrādāšana atkritumu jomā	13		
3.1. Atkritumu pamatdirektīva (75/442/EEC)	13		
3.2. Iepakojums/izlietotā iepakojuma direktīva (94/62/EC)	14		
3.3. Direktīva par atkritumu poligoniem (99/31/EC)	15		
3.4. Tālāka Eiropas darbības politikas izstrādāšana atkritumu jomā	17		
4. Secinājumi	18		
ES atkritumu apsaimniekošanas politikas dokumentu saraksts	19		
Bibliogrāfija	20		

1. Ievads ES atkritumu apsaimniekošanas politikā

Saskaņā ar 1975. gada direktīvu par atkritumiem (75/442/EEK) atkritumi tiek definēti kā "jebkura viela vai priekšmets, no kura to īpašnieks atbrīvojas vai no kura viņam ir jāatbrīvojas". Eiropas Kopiena rada vairāk nekā 2 miljardus tonnu atkritumu gadā, un no tiem 200 miljoni tonnu ir sadzīves atkritumi. Pēdējo sešu gadu laikā radīto atkritumu daudzums pieaudzis par vairāk nekā 10 procentiem.¹ Pieaug arī sadzīves atkritumu plūsma.² Atkritumu kalni kļuvuši bīstami ne tikai videi, bet arī cilvēku veselībai.

Atkritumu poligoni kļūst pārpildīti, radot toksiskas un eksplozīvas gāzes un piesārņojot augsni un pazemes ūdeņus ar smagajiem metāliem un toksīniem. Risks, ko rada nelegālās izgāztuves, ir neaprstāms. Sadedzināšana rada toksīnus un smagos metālus. Pat tad, kad tiek uzstādīti dārgi filtri, ar laiku tie piesārņojas un kļūst bīstami, un tie ir jāapglabā kopā ar atlikumiem, kas paliek pāri pēc atkritumu sadedzināšanas.

Koncentrēšanās uz atkritumu apglabāšanas iespējām vien nav atkritumu problēmas atrisinājums. Atkritumu radīšana ir cieši saistīta ar citiem jautājumiem, ieskaitot patēriņa modeļus, dzīvesveidu, nodarbinātību un ienākumu līmeni, kā arī virkni citu sociāli ekonomisku un kultūras faktoru. Tādēļ ir svarīgi aplūkot atkritumu apsaimniekošanu plašākā sociāli ekonomiskās attīstības un resursu pārvaldības kontekstā. Efektīva atkritumu apsaimniekošana sākas ar rašanās novēršanu; kas netiek saražots, no tā nav jāatbrīvojas.

Atkritumu apsaimniekošana tiek atzīta par vienu no svarīgākajām jomām vides aizsardzībā, jo tieši atkritumi no ražošanas, izplatīšanas un patēriņa ietekmē augsni, ūdeni, gaisu,

klīmatu. Atkritumu apsaimniekošana ir sarežģīta tēma, kas ietver mājsaimniecībā, mazajos un vidējos uzņēmumos, medicīnas iestādēs, rūpnīcās un lauksaimniecībā radušos atkritumu savākšanu, apstrādi un apglabāšanu. Atkritumu apsaimniekošanas likumdošana pamatojas uz virkni pamatprincipu, kas ir saistīti ar atkritumu apsaimniekošanas politiku un izvēles iespējām. Visaptverošais ilgtspējīgās attīstības mērķis nosaka vispārējos atkritumu apsaimniekošanas virzienus un veido pamatu atkritumu apsaimniekošanas hierarhijai ES politikā. Tādi principi kā *piesardzība*, *tuvums* (sasniedzamība) un *piesārņotājs maksā* arī nosaka atkritumu likumdošanu.

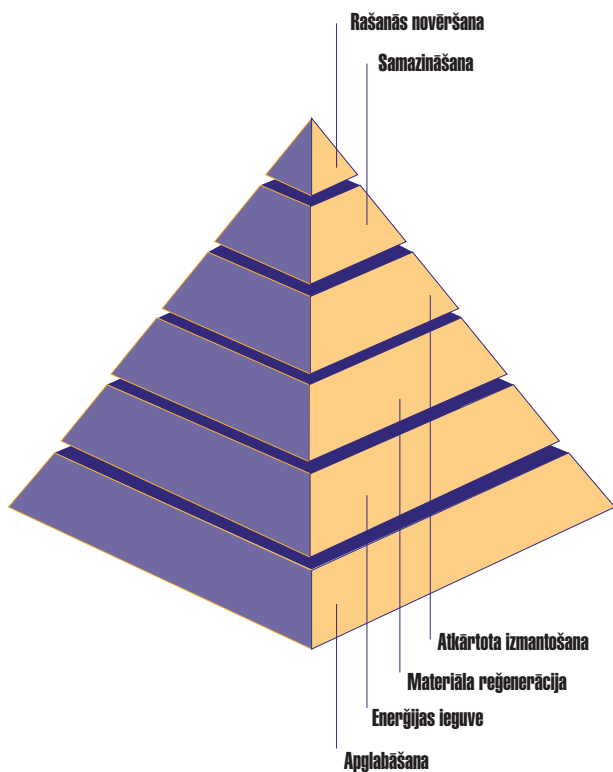
Neskatoties uz to, ka lielākajā daļā dalībvalstu atkritumu apsaimniekošanas sistēmas ir labi attīstītas, pat pilnīgākajām sistēmām jāpanāk atbilstība aizvien pieaugošajiem vides un tiesiskajiem standartiem, labākajai pieredzei, efektivitātes un kvalitātes vadības prasībām.

1.1. Atkritumu apsaimniekošanas veidu hierarhija

Eiropas Komisija ir izklāstījusi skaidru atkritumu apsaimniekošanas veidu hierarhiju. Šī hierarhija nosaka, kurām programmām būtu dodama prioritāte, raugoties no ilgtspējīgās attīstības principa. Lai atkritumu apsaimniekošana kļūtu ilgtspējīga, to nav iespējams atrisināt vienīgi ar tehniskiem risinājumiem "caurules galā" (izvades punktā); atkritumu apsaimniekošana virzās uz integrētākām pieejām. Hierarhija pirmoreiz tika ieviesta atkritumu pamatdirektīvā (75/442/EEK), un tagad tā ir visu būtisko atkritumu direktīvu sastāvdaļa. Tās īstenošanu nosaka apsvērumi par "vislabāko praktiski realizējamo iespēju no vides viedokļa", ņemot vērā gan sociālās, gan ekonomiskās izmaksas.

¹ Avots: Eiropas Komisija. "ES fokuss uz atkritumu apsaimniekošanu." 1999.

² Atkritumu plūsmas tiek definētas kā "no mājsaimniecībām, uzņēmumiem, institūcijām un rūpniecības uzņēmumiem plūstošie cietie atkritumi, kas tiek pārstrādāti, sadedzināti vai apglabāti atkritumu poligonos; vai ar tiem saistītie segmenti." Kopīgā atkritumu plūsma var tikt un tiek sadalīta daudzās mazākās komponentu plūsmās, tādās kā sadzīves atkritumi, atsevišķi pārstrādājami sadzīves atkritumi utt.

Atkritumu rašanās novēršana ir visaugstākais punkts atkritumu apsaimniekošanas hierarhijā. Atkritumu rašanās novēršana vai samazināšana ir ar vismazākajām vides un ekonomiskā dzīves cikla izmaksām, jo tā neprasa ne savākšanu, ne materiālu pārstrādi. Šī izvēle dod ievērojamu labumu arī no ražošanas efektivitātes un resursu izmantošanas viedokļa.

Atkritumu atkārtota izmantošana ir nākamais vēlamākais atkritumu apsaimniekošanas veids. Atkārtota materiālu izmantošana vēlreiz, neizdarot tajos strukturālas izmaiņas, nozīmē to savākšanas nodrošināšanu, bet apstrāde tiem nav nepieciešama vai arī tā ir niecīga.

Atkritumu reģenerācija tālāk tiek sadalīta šādās kategorijās: materiālu reģenerācija un enerģijas ieguve. Priekšroka visbiežāk tiek dota materiālu reģenerācijai, kura ietver tādas aktivitātes kā **otrrreizēju pārstrādi un kompostēšanu**. Šo aktivitāšu veikšanai nepieciešama savākšanas sistēma, kā arī metode materiāla pārstrādei vai tā pārveidošanai par citu produktu. Zemāka prioritāte parasti tiek dota **enerģijas iegūšanai**, piemēram, atkritumus sadedzinot.³

Apglabāšana vienmēr ir pēdējā iespēja, kas tiek apsvērta tikai tad, kad visas citas iespējas ir izsmeltas. Pirms apglabāšanas nepieciešams veikt atkritumu iepriekšēju apstrādi. Tā ietver fizikālus, termiskus, ķīmiskus vai bioloģiskus procesus, kas izmaina atkritumu īpašības, lai samazinātu to apjomu un/vai kaitīgumu. Galīgā apglabāšana notiek atkritumu poligonā.

³ Nesen pasludinātajā Eiropas Tiesas lēmumā teikts, ka darbība izskatāma par reģenerāciju tikai tad, ja atkritumi aizstāj citus materiālus, kas citā gadījumā būtu izmantoti enerģijas radīšanai. Šis lēmums drīzāk padara sadzīves atkritumu sadedzināšanu par atkritumu deponēšanas darbību, nevis reģenerāciju, jo galvenais mērķis ir atbrīvoties no atkritumiem un enerģijas iegūšanai ir vienīgi gadījuma raksturs.

1.2. Galvenie principi

1.2.1. Piesardzības princips

Piesardzības princips nosaka, ka piesardzības pasākumi ir jāveic tad, ja darbība rada draudus cilvēka veselībai vai videi, pat ja zinātniskie pētījumi vēl nav pilnībā apstiprinājuši, kādi ir vides pasliktināšanās cēloņi. Lai pamatotu tādu pasākumu, pietiek ar zemāka līmeņa kaitīguma pierādījumu, ja gaidīšana uz augstāka līmeņa pierādījumiem var radīt būtisku vai neatgriezenisku kaitējumu cilvēka veselībai un/vai videi.

1.2.2. Tuvuma (sasniezamības) princips

Tuvuma princips skaidri nosaka, ka atkritumi ir jāapglabā pēc iespējas tuvāk vietai, kur tie radušies. Tas samazina laiku, enerģiju, negadījumu iespējamību, kā arī finansiālos un vides izdevumus transportēšanai lielos attālumos.

1.2.3. Piesārņotājs maksā/ražotāja atbildības princips

Piesārņotājs maksā princips paredz, ka izmaksas, kas rodas, novēršot, likvidējot vai līdzsvarojošot videi nodarīto kaitējumu, ir jāsedz piesārņotājam. Citiem vārdiem sakot, šo pasākumu izmaksām būtu jāatspoguļojas to preču un pakalpojumu cenās, kas rada piesārņojumu ražošanas vai patēriņa laikā.

Ražotāja atbildība balstās uz principu *piesārņotājs maksā*, un preces ražotājam jābūt fiziski vai finansiāli atbildīgam par visu preces un tās iepakojuma dzīves ciklu, pat tad, kad patērētājs pārtraucis to lietot. Liekot ražotājiem atbildēt par savu produktu pārstrādi un apglabāšanu, viņi tiek rosināti izstrādāt produktus, no kuriem rodas mazāk atkritumu, kurus ir vieglāk apglabāt un izmantot atkārtoti, kā arī pakļaut otrreizējai pārstrādei. Eiropas Komisija ir konsolidējusi savu pieeju ražotāja atbildības principam dokumentā, ko sauc par *Integrēto produkta politiku*, pievēršoties visam produkta dzīves ciklam, sākot ar izejmateriālu ieguvu, līdz pat galīgai apglabāšanai.

Atkritumu apsaimniekošanā šie divi principi ir ļoti svarīgi. Piemēram, atkritumu pamatdirektīva (75/442/EEC) skaidri nosaka, ka saskaņā ar principu *piesārņotājs maksā* par

atkritumu apglabāšanu maksā īpašnieks (radītājs). Direktīva par nolietotiem transportlīdzekļiem (2000/53/EC) un direktīvas projekts par nolietotajām elektriskajām un elektroniskajām iekārtām koncentrējas ap ražotāja atbildību, padarot ražotājus gan fiziski, gan finansiāli atbildīgus, par šo materiālu savākšanu, šķirošanu un pārstrādi.

1.3. *Acquis Communautaire* atkritumu apsaimniekošanas jomā

ES atkritumu apsaimniekošanas politika pamatā attīstījusies pēdējo 25 gadu laikā. To sekmējis mērķis harmonizēt atkritumu apsaimniekošanas politiku, lai novērstu jebkādas konkurences izkropļojumus. Iesākumā direktīvas definēja atkritumus un attiecās tikai uz bīstamo atkritumu kontroli, atkritumu pārrobežu pārvadājumiem un atskaites ziņojumu iesniegšanas standartiem. No 1993. gada ES atkritumu apsaimniekošanas politika vairāk koncentrējas uz ilgtspējīgas attīstības ieviešanu un ietekmes uz vidi samazināšanu atkritumu apsaimniekošanas veidu izvēlē. Šādas politikas rezultātā galvenais uzsvars tiek likts uz atkritumu rašanās novēršanu un to daudzuma samazināšanu, saistot ar integrētās atkritumu apsaimniekošanas plānošanu. Direktīvas, kas attiecas uz atkritumiem, ir svarīgi aplūkot kā vienotu veselumu, kā arī aplūkot tās plašākā ES likumdošanas kontekstā, saistītā ar vidi un citām jomām. (Pielikumā skatīt ES atkritumu apsaimniekošanas politikas dokumentu sarakstu).

Visas atkritumu likumdošanas mugurkaulu Eiropas Kopienā veido divas direktīvas: atkritumu pamatdirektīva (75/442/EEC), kas tika pieņemta, lai saskaņotu dalībvalstu atšķirīgās pieejas atkritumu apsaimniekošanai, un vēlāk pieņemtā direktīva par bīstamajiem atkritumiem (91/689/EEC).

Agrāk Eiropas valstis eksportēja atkritumus uz mazāk attīstītām valstīm citās pasaules daļās. Regula par atkritumu pārvadājumiem Kopienā (259/93) izveido uzraudzības un kontroles sistēmu un dažos gadījumos aizliedz atkritumu pārvadājumus Kopienas teritorijā, kā arī to ieviešanu un izvešanu no Kopienas. Tajā noteikts aizliegums eksportēt jebkādas apglabājamos atkritumus no Kopienas, kā arī reģenerācijai paredzētos bīstamos atkritumus.

Dažas citas direktīvas pievēršas īpaši prioritārām atkritumu plūsmām, tādās kā direktīva par iepakojumu un izlietoto iepakojumu (94/62/EC) un direktīva par baterijām un akumulatoriem (91/86/EC). Vēl citas direktīvas koncentrējas uz apstrādes un apglabāšanas ietekmi uz vidi, nosakot vienus tehniskos standartus, piemēram, direktīva par bīstamo atkritumu sadedzināšanu (94/67/EEC) vai direktīva par atkritumu poligoniem (99/31/EC). Komisija ir arī sastādījusi atkritumu sarakstu, kas pazīstams kā Eiropas Atkritumu katalogs, lai standartizētu atkritumu klasificēšanu un atskaites ziņojumu iesniegšanas kārtību.

Kopienas atkritumu apsaimniekošanas stratēģija (1989, 1996) par galveno mērķi nosaka to, ka atkritumu apsaimniekošanas politikai ir jānodrošina augsta līmeņa vides aizsardzība, neizkropļojot iekšējā tirgus funkcionēšanu, un jāveicina ilgtspējīga attīstība. Šāda veida stratēģija paredz atkritumu apsaimniekošanas veidu hierarhijas ievērošanu, tuvuma (sasniezamības) principu, ražotāja atbildību, atbilstošu atkritumu apsaimniekošanas koncepciju izstrādi, nepieciešamību pēc ticamiem kvalitatīviem datiem un visaptverošas un integrētas likumdošanas.

Trīs vissvarīgākās direktīvas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas jomā ir atkritumu pamatdirektīva (75/442/EEC), direktīva par iepakojumu un izlietoto iepakojumu (94/62/EC) un direktīva par atkritumu poligoniem (99/31/EC). Tās tiks plašāk aplūkotas šajā dokumentā saistībā ar pienākumiem un prasībām reģionu un pašvaldību institūcijām (2. nodaļa). Pašlaik spēkā esošo svarīgāko direktīvu izvirzīto mērķu un pienākumu īss izklāsts atrodams šī dokumenta 3. nodaļā. Tiks aplūkota arī tālāka Eiropas darbības politikas izstrādāšana atkritumu apsaimniekošanas jomā (3. nodaļa).

2. Izvirzītās prasības reģionālajām un vietējām institūcijām

2.1. Vispārēja rakstura uzdevumi

Sagatavojot šo materiālu, mēs esam pieņēmuši, ka katra direktīva jau ir pilnībā pārņemta nacionālajos normatīvajos aktos. Juridisko kompetenci un fizisko atbildību par uzdevumiem, kādi valsts ietvaros veicami atkritumu apsaimniekošanas jomā, nepieciešams precīzi sadalīt pa dažādiem administratīvajiem līmeņiem (nacionālo, reģionālo un vietējo), nosakot arī citu iespējamo dalībnieku (rūpniecības uzņēmumu vai privātuzņēmumu) kompetenci un atbildību. Īpaši svarīgi ir noteikt atbildīgo par jaunu prasību īstenošanu, kā, piemēram, atbildību par atsevišķu savākšanas sistēmu izveidošanu dažādu atkritumu veidu apstrādei vai jaunu atkritumu apstrādes iekārtu izveidošanu un ekspluatēšanu.

Lai ieviestu *Acquis communautaire* jeb ES kopējo likumdošanu atkritumu jomā, vietējo un reģionālo varas iestāžu līmenī risināmās problēmas ir šādas:

- nepieciešams izstrādāt un īstenot saskaņotu **atkritumu apsaimniekošanas stratēģiju** (ieskaitot apsaimniekošanas plānus dažādos līmeņos);
- nepieciešams izveidot atsevišķas **savākšanas un šķirošanas sistēmas** atšķirīgu atkritumu veidu apstrādei (skat. uzdevumus, kas saistīti ar direktīvu par iepakojumu un izlietoto iepakojumu, kā arī uzdevumus, kas saistīti ar direktīvu par atkritumu poligoniem);
- jāizveido jaunas, prasībām atbilstošas **atkritumu apstrādes iekārtas un apglabāšanas poligoni**;
- nepieciešams izveidot efektīvu **sadarbību** starp viena līmeņa vietējām varas iestādēm (pašvaldībām) un sadarbību starp dažādu līmeņu varas iestādēm (vietējo un reģionālo pašvaldību līmeni, kā arī nacionālā līmeni, ja šāda sadarbība ir uzskatāma par lietderīgu);
- jāatrod **finansējums** dārgas/uzlabotas atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras izveidošanai vai modernizēšanai;
- jānovērš **informācijas trūkums** un jānodrošina plaša apjoma **monitoringa prasību** ievērošana;

- nepieciešams nodrošināt efektīvu ieviešanas un kontroles mehānismu;
- jāuzlabo nepietiekamā administratīvā kvalifikācija jeb rīcībspēja reģionālā un pašvaldību līmenī (nepietiekams finansējums, informācija un tehniskā kompetence);
- jāpalielina atklātība un sabiedrības līdzdalība.

Atkritumu apsaimniekošanas stratēģija

Nacionālā līmeņa atkritumu apsaimniekošanas plānos jānosaka stratēģiskie mērķi un uzdevumi, bet reģionālā un vietējā līmeņa plāniem jābūt detalizētākiem un praktiskāk lietojamiem. Atkritumu apsaimniekošanas plānos nepieciešams iekļaut gan prasības atšķirīgu atkritumu veidu dalītai savākšanai un šķirošanai, gan arī stratēģijas vecu atkritumu apstrādes iekārtu un poligonu modernizēšanai vai slēgšanai un jaunu būvēšanai. Pēc tam šādas atkritumu apstrādes iekārtas un poligonus ir nepieciešams izveidot un nodrošināt to apsaimniekošanu (skat. arī problēmas, kas saistītas ar direktīvu par iepakojumu un izlietoto iepakojumu un ar direktīvu par atkritumu poligoniem), un tie ir sarežģītākie uzdevumi.

Sadarbība

Sekmīgai atkritumu apsaimniekošanas programmas darbībai ir nepieciešams nodrošināt sadarbību starp dažādiem valsts pārvaldes līmeņiem un dažādiem reģioniem. Reģionālajām institūcijām nepieciešams uzturēt pastāvīgus sakarus gan ar to administratīvajā teritorijā esošajām vietējām pašvaldībām, gan ar citām reģionālajām institūcijām. Tādējādi būs iespējams nodrošināt saskaņotu un efektīvu institūciju darbību un tiks sekmēta pieredzes apmaiņa par labāko īstenošanas pieredzi un kopīgu problēmu risinājumiem. Ir nepieciešama sadarbība starp pašvaldībām reģionālu atkritumu apsaimniekošanas iekārtu (piemēram, atkritumu šķirošanas, apstrādes un apglabāšanas) izveidošanā un ekspluatācijā. Šāda sadarbība var tikt veidota arī kopīgu izdevumu segšanai.

Finansējums

Infrastruktūras izveidošana ir dārgs process, turklāt ir nepieciešams atrast finansējuma avotus. Finansējuma apjoms bieži ir faktors, kas ierobežo atkritumu apsaimniekošanas kvalitāti, un pašvaldību noteiktā maksa par atkritumu apsaimniekošanu bieži vien nesedz patiesās darbības izmaksas. Lai nodrošinātu izvērsto prasību īstenošanu, ir nepieciešams

izveidot ekonomiski dzīvotspējīgu finansēšanas sistēmu, radīt darbu stimulējošus apstākļus, kā arī izmantot citus mehānismus. Viens no variantiem ir dažādu maksu noteikšana atbilstoši radīto atkritumu daudzumam. Saskaņā ar šo principu atkritumu radītājiem būs jāmaksā par radīto atkritumu apjomu, tādējādi liekot apsvērt iespējas samazināt to.

Tomēr ieviest principu *piesārņotājs maksā* valstīs, kurās lielākajai daļai atkritumu radītāju ir ļoti zems ienākumu līmenis, ir samērā grūti, jo līdz ar zemo ienākumu līmeni nav nedz vēlēšanās, nedz iespēju maksāt atbilstošu maksu. Lai pašvaldības nodrošinātu, ka to rīcībā ir pietiekami daudz līdzekļu, lai ievērotu direktīvās noteiktās prasības, tām jāveic ietekmēšanas darbs nacionālajā līmenī. Tomēr arī pašās pašvaldībās ir nepieciešams nodrošināt pareizu līdzekļu sadali.

Sabiedrības līdzdalība

Lai sasniegtu direktīvās noteiktos mērķus, piemēram, samazinot atkritumu apjomu un nodrošinot to atkārtotu izmantošanu vai šķirojot izlietoto iepakojumu, kā arī citu veidu atkritumus (bioloģiski sadalāmos vai bīstamos sadzīves atkritumus), ir nepieciešams nodrošināt sabiedrības iesaistīšanas procesos. Lai to panāktu, sabiedrībai jābūt ļoti informatīvai un izglītotai un jāizprot, kā vācami atšķirīgi izlietotā iepakojuma veidi un kādēļ tas ir nepieciešams.

Tādējādi pareizas atkritumu apsaimniekošanas pamatā ir visu procesā iesaistīto pušu (ieskaitot rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumus un jo īpaši mājsaimniecības) informēšana, konsultēšana un līdzdarbība. Sabiedriskās apziņas, intereses un atbalsta radīšanai ir nepieciešams veikt vietēja mēroga izglītojošas kampaņas. Lai informētu sabiedrību par atkritumu apsaimniekošanas iespējām, atkritumu radītajām problēmām un tās iespējām veicināt racionālāku atkritumu apsaimniekošanu, pašvaldībām būs nepieciešams organizēt publiskas saņāksmes.

Kvalifikācijas paaugstināšana

Reģionālās varas iestādes, kas ir galvenās atbildīgās par plānošanu, ieviešanu un kontroli, bieži vien nespēj atbilstoši veikt šos uzdevumus, jo tām trūkst administratīvās vai finansiālās kvalifikācijas. Tas attiecas arī uz reģionālajām institūcijām, kas ir atbildīgas par projektu īstenošanas tehnisko pusi

(atkritumu savākšanas, šķirošanas, apstrādes un apglabāšanas iekārtu izveidošanu un ekspluatēšanu).

Lai sekmīgi ieviestu jaunās ES prasības, nepieciešams risināt šādus jautājumus:

- jānodrošina pieeja nacionālajās valodās iztulkotiem attiecīgajiem materiāliem par jaunajām ES prasībām, iespējams, rokasgrāmatas formā, kurā būtu sīki izklāstītas ES Direktīvu prasības, pašvaldību loma, prasību ieviešanas mehānismi un sniegti labākie prasību ieviešanas piemēri no citu, gan dalībvalstu skaitā ietilpstošu, gan arī ārpus tām esošu valstu pašvaldību darbības;
- reģionālajām institūcijām un pašvaldībām jāsniedz informācija un zināšanas;
- reģionālo institūciju un pašvaldību darbinieku un citu procesos iesaistīto dalībnieku vajadzībām ir lietderīgi organizēt sistemātiskas apmācības, ieskaitot seminārus, lai dalītos ar informāciju par tehniskajiem risinājumiem un finansēšanas mehānismiem;
- svarīgs uzdevums ir sekmēt atkritumu apsaimniekošanas jautājumu (piemēram, saistībā ar jaunu atkritumu poligonu ierīkošanu vai veco poligonu slēgšanu un atkritumu pārstrādes iekārtu ekspluatāciju) risināšanā iesaistīto darbinieku tehnisko kompetenci, rīkojot seminārus un apmācības;
- ja atkritumu savākšana vai likvidēšana tiek uzticēta privātuzņēmumiem (nereti ārvalstu), īpaši svarīgi ir nodrošināt profesionālu juridisku konsultāciju pieejamību, kā arī izstrādāt precīzi definētus līgumus, lai izvairītos no iespējamām problēmām. Šajos jautājumos pašvaldībām var būt nepieciešama papildu palīdzība;
- jānodrošina nepieciešamais finansējums.

2.2. Uzdevumi, kas saistīti ar direktīvu par iepakojumu un izlietoto iepakojumu

Lai īstenotu šim brīdim un nākotnei izvirzītos mērķus, kas noteikti Direktīvā saistībā ar atkritumu pārstrādi un otrreizēju izmantošanu, ir nepieciešams izveidot izlietotā iepakojuma apsaimniekošanas sistēmu. Šādā sistēmā ir nepieciešams organizēt atsevišķu izlietotā iepakojuma un iepakojuma atkritumu savākšanu un šķirošanu, ieskaitot gan mājsaimniecības

iepakojuma atkritumus, gan arī rūpniecībā vai tirdzniecībā izmantotā iepakojuma atkritumus. Nepieciešams izveidot un apsaimniekot arī iekārtas atšķirīgo iepakojuma materiālu atkārtotai izmantošanai vai reģenerācijai, ieskaitot otrreizēju izmantošanu. Šādas infrastruktūras izveidošana un pareiza ekspluatēšana ir liels un sarežģīts uzdevums, jo īpaši no organizēšanas, tehniskā un finansiālā viedokļa.

Šādas sistēmas izveidošanas kontekstā ir nepieciešams pievērsties šādiem jautājumiem:

- vai ir pieejami dati par tirgū izlaistā iepakojuma apjomu un vai tie ir pietiekami;
- kas būs atbildīgs par šādas sistēmas izveidošanu - vienas pašas pašvaldības, pašvaldības kopā ar rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumiem vai tikai rūpniecības un tirdzniecības sektora uzņēmumi;
- kam jāmaksā un kas maksās par šādas sistēmas izveidošanu un ekspluatēšanu? Ražotāja atbildība bieži vien vēl netiek nodrošināta;
- iepakojuma materiālu kvalitātes uzlabošana, lai tos varētu pārstrādāt vai atkārtoti izmantot;
- atkritumu pārstrādes un otrreizējās izmantošanas iespēju paplašināšana;
- sabiedrības informēšana un tās līdzdalības palielināšana.

Piemēram, šajā jomā ir izveidota uz daļējas brīvprātības principu balstīta sistēma, kurā iesaistītie ekonomiskie dalībnieki apņemas sasniegt izvirzītos mērķus noteiktajos termiņos, pirms vēl varas iestādes ir izstrādājušas attiecīgus noteikumus.

Lai šādas plašas sistēmas veidošanas gaitā pārvarētu šķēršļus un nodrošinātu *piesārņotājs maksā* principa piemērošanu, ir nepieciešams pilnveidot **finansēšanas mehānismu**, pielietojot to dažādos līmeņos un atšķirīgu "sistēmas lietotāju" ietvaros, piemēram, mājsaimniecības, rūpniecības un tirdzniecības sektoros.

Saskaņā ar direktīvas prasībām šajā procesā ir nepieciešams **iesaistīt sabiedrību**, kas vienlaicīgi ir arī veids, kā nodrošināt racionālu iepakojuma atkritumu izmantošanu.

Sabiedrībai ir jāpiedalās direktīvā noteikto mērķu sasniegšanā, palīdzot samazināt iepakojuma atkritumu apjomu un šķirotot tos. Lai to panāktu, sabiedrību ir nepieciešams informēt un izglītot, tai ir jāizprot, kā vācami atšķirīgi izlietotā iepakojuma veidi un kādēļ tas ir nepieciešams. Sabiedrības izglītošanā un informēšanā nozīmīga loma ir pašvaldībām.

2.3. Uzdevumi, kas saistīti ar direktīvu par atkritumu poligoniem

Direktīva nosaka kvalitatīvus un kvantitatīvus ierobežojumus atkritumiem, kas paredzēti apglabāšanai atkritumu poligonos, tādējādi netieši nosakot, ka zināmu veidu atkritumus ir nepieciešams vākt atsevišķi, kā arī jāveic visu atkritumu apstrāde, pirms tie tiek nogādāti apglabāšanai poligonos. Šim nolūkam ir nepieciešams uzbūvēt iekārtas sākotnējai atkritumu apstrādei. Direktīvā atkritumi tiek iedalīti trijās kategorijās - nebīstamos atkritumos, bīstamos atkritumos un inertos atkritumos. Katrai atkritumu kategorijai tiek noteiktas atšķirīgas prasības.

Galvenie uzdevumi, kas jārisina pašvaldībām un reģionālajām institūcijām, ir šādi:

- panākt atkritumu poligonu atbilstību ES standartiem;
- ciešā pašvaldību sadarbībā izstrādāt darbības stratēģiju;
- daudzus atkritumu poligonus slēgt, citus modernizēt, un ja nepieciešams, izveidot jaunus atkritumu poligonus;
- pārtraukt atkritumu nelikumīgu izgāšanu esošo atkritumu poligonu tuvumā;
- atsevišķi savākt vai šķirot bioloģiski noārdāmos atkritumus un bīstamos mājsaimniecības atkritumus (piemēram, baterijas, medikamenti);
- palielināt sākotnējās apstrādes iekārtu skaitu;
- savākt informāciju par katru apglabāto atkritumu veidu un sastādīt ziņojumu par katru atkritumu poligonu;
- nodrošināt sistēmu ar finansējumu un radīt darbu stimulējošus apstākļus.

Daudzi esošie atkritumu poligoni neatbilst izvirzītajām prasībām. Izvēloties šo poligonu atrašanās vietas, ekonomiskie, sociālie un vides aizsardzības jautājumi, visticamāk, netika ņemti vērā. Daži poligoni atrodas ūdenstilpju tuvumā; tikai

nedaudzi ir aprīkoti ar nepieciešamo poligona izolācijas sistēmu vai poligona infiltrāta apstrādes iekārtām. Neliels skaits poligonu ir aprīkoti ar biogāzes savākšanas sistēmām. Bieži vien atkritumi tiek nelegāli izgāzti arī blakus poligoniem. Daudzus no šiem atkritumu poligoniem ir nepieciešams slēgt un turpināt veikt to apsaimniekošanu pēc aktīvās ekspluatācijas beigām. Pašvaldībām ir jāizstrādā stratēģija šo atkritumu poligonu modernizēšanai vai slēgšanai, kā arī apsaimniekošanas turpināšanai pēc aktīvās ekspluatācijas beigām. Ņemot vērā to, ka tehniskās prasības ir ļoti detalizētas un to ievērošanai nepieciešams izmantot modernas tehnoloģijas, tiek plānoti lieli atkritumu poligoni izvietojšanai vietās starp divu pašvaldību teritorijām, tādēļ starp pašvaldībām un reģionālajām institūcijām ir nepieciešams nodrošināt projektu saskaņošanu un panākt attiecīgas vienošanās.

Nepieciešams **bioloģiski noārdāmo atkritumu** jomā sniegt noteiktos mērķus, ko iespējams panākt dažādos veidos. Pilsētu pašvaldības var izveidot atsevišķu bioloģiski sadalāmo mājsaimniecības atkritumu savākšanas sistēmu un izveidot lielas centralizētas kompostēšanas iekārtas. Citā variantā pašvaldības izveido vai panāk, lai paši iedzīvotāji izveido nelielas atkritumu kompostēšanas kaudzes, kurās iedzīvotāji var atstāt bioloģiski noārdāmos atkritumus un pēc to sadalīšanās par brīvu iegūt kompostu. Ņemot vērā to, ka komposta kaudžu izveidošana nav pārāk darbietilpīga, kompostēšanu var izmantot kā efektīvu veidu izvirzīto mērķu sasniegšanai.

Direktīva nosaka **aizliegumu likvidēt** visu kategoriju atkritumus **bez šķirošanas**, tāpēc pašvaldībām ir jāizveido atsevišķas atkritumu savākšanas un šķirošanas sistēmas un atkritumu apstrādes/deponēšanas iekārtas, lai nodrošinātu tādu sadzīves atkritumu kā bateriju, zāļu un elektronisko ierīču likvidēšanu atbilstoši prasībām.

Pašvaldībām ir jānodrošina sistēmas **finansējums** un jānosaka no atkritumu radītājiem savācamo atkritumu daudzums un savākšanas veids, kā arī pakalpojuma apmaksas veids, proti, nodokļa vai tarifa veidā. Nosakot nodokli par atkritumu poligonu izmantošanu, tā lielumam jāsekmē atturēšanos no tiešas atkritumu novirzīšanas uz poligoniem. Atkritumu radītāji sāks apsvērt citas atkritumu likvidēšanas iespējas tikai tad, ja šis nodoklis būs pietiekami augsts.

3. Svarīgākās direktīvas un tālāka Eiropas rīcības politikas izstrādāšana atkritumu jomā

Īss pārskats par ES atkritumu apsaimniekošanas politikas attīstību tika sniegts šī raksta pirmajā nodaļā (apakšpunkts 1.3). Šajā nodaļā tiks aplūkotas trīs pašreiz vissvarīgākās direktīvas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas jomā un sniegts ieskats par tālākām Eiropas rīcības politikas izstrādāšanām sadzīves atkritumu apsaimniekošanā.

3.1. Atkritumu pamatdirektīva (75/442/EEC)

Atkritumu pamatdirektīva (1975) tika pieņemta, lai harmonizētu atkritumu apsaimniekošanas standartus dalībvalstīs. Tā sniedz skaidru atkritumu definīciju un definē arī citus ar atkritumiem saistītus terminus. Tā nosaka, ka visas izmaksas par atkritumu apsaimniekošanu jāsedz atkritumu radītājam vai īpašniekam, tādējādi ieviešot principu *piesārņotājs maksā* (direktīvas 15. pants). Direktīva tika pilnībā pārskatīta 1991. gadā, pieņemot direktīvu 91/156/EEC par grozījumiem atkritumu direktīvā 75/442/EEC. Visas atsauces uz pantiem un pielikumiem attiecas uz direktīvu 91/156/EEC, ja vien nav speciālas norādes.

3.1.1. Mērķi

Direktīva ietver virkni vispārīga rakstura pienākumu, kas dalībvalstīm jāpilda, ievērojot atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju (3. un 4. panti):

1. Jāveic attiecīgi pasākumi, lai rosinātu atkritumu rašanās novēršanu un samazināšanu, attīstot tīrākas tehnoloģijas.
2. Jāveicina tādu produktu izstrāde un mārketingi, kam nav nekādas ietekmes vai ir neliela ietekme uz vidi jebkurā no produkta ražošanas, lietošanas un apglabāšanas stadijām.
3. Jāizstrādā programma atkritumu pārstrādei, ieskaitot otrreizējo pārstrādi, atkārtotu izmantošanu, sekundāro izejmateriālu vai enerģijas reģenerāciju.

4. Jānodrošina, lai atkritumu pārstrāde vai apglabāšana notiktu, neapdraudot cilvēku veselību vai vidi, it īpaši gaisu, ūdeni, augsni, augus un dzīvniekus.
5. Jāveic nepieciešamie pasākumi, lai kontrolētu un aizliegtu atkritumu pamešanu, nelegālu izgāšanu vai nekontrolētu apglabāšanu.

3.1.2. Pienākumi

Dalībvalstīm ir jāizveido **integrēti un piemēroti atkritumu apglabāšanas sistēmu tīkli**, ņemot vērā labākās pieejamās tehnoloģijas, kas nebūtu saistītas ar pārmērīgām izmaksām (5. pants). Šī tīkla mērķis ir palīdzēt gan Kopienai, gan dalībvalstīm pašām nodrošināt atkritumu apglabāšanu, ievērojot tuvuma principu un nepieciešamību pēc specializētām iekārtām īpašiem atkritumu veidiem. To darot, dalībvalstīm ir jāizveido vai jānosaka institūcija vai institūcijas, kas būtu atbildīgas par direktīvas ieviešanu (6. pants). Galveno, direktīvā noteikto pienākumu kopsavilkums sniegts tālāk.

Atkritumu apsaimniekošanas plāni

Lai sasniegtu pamatdirektīvas izvirzītos mērķus, atbildīgajām institūcijām ir jāizstrādā **atkritumu apsaimniekošanas plāni** (7. pants), kuros obligāti jāapskata:

- apglabājamo vai pārstrādājamo atkritumu veids, daudzums un izcelsme;
- vispārējās tehniskās prasības;
- speciāli pasākumi īpašiem atkritumu veidiem;
- piemērotas apglabāšanas vietas vai iekārtas.

Direktīvā norādīta arī sadarbības nepieciešamība attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanas plāniem (7. pants).

Dalībvalstīm jānodrošina, lai katrs atkritumu radītājs rūpētos par to, ka viņa atkritumus apsaimniekotu privāts vai sabiedriska atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums, vai arī lai viņš pats nodarbotos ar to apglabāšanu saskaņā ar direktīvas prasībām (8. pants).

Atļaujas un inspekcijas

Katram uzņēmumam, kurš veic darbības, kas ir saistītas ar *pārstrādi vai apglabāšanu*, saskaņā ar Pielikumos II A un II B sniegtajām definīcijām ir jāsaņem **atļauja** no atbildīgās

⁴ Atļaujai jāaptver atkritumu veidi un daudzumi, tehniskās prasības, nepieciešamie drošības pasākumi, deponēšanas vieta un apstrādes metode.

institūcijas (10. pants)⁴. Šis atļaujās jāizsniedz katram privātam atkritumu pārvadāšanas uzņēmumam, kas darbojas attiecīgajā teritorijā. Katra apglabāšanas vai apstrādes iekārta ir jāinspicē un jāmodernizē, lai nodrošinātu atbilstību ES standartiem attiecībā uz kaitējuma novēršanu vietējo iedzīvotāju veselībai un videi (13. pants).

Ziņojumi

Dalībvalstīm ik pēc trīs gadiem Eiropas Komisijai ir jāiesniedz ziņojums (16. pants). Visiem uzņēmumiem, kas veic darbības, saistītas ar *pārstrādi vai apglabāšanu*⁵, arī jāuzskaita un jādokumentē atkritumu daudzums, raksturs, izcelsme un, kur tas nepieciešams – piegādes galapunkts, savākšanas biežums, transporta veids un apstrādes metode attiecībā uz visiem atkritumiem, kas minēti I Pielikumā, un visām darbībām, kas minētas Pielikumos II A un II B (14. pants). Visai šai informācijai jābūt publiski pieejamai.

3.2. Iepakojums un izlietotā iepakojuma direktīva (94/62/EC)

3.2.1. Mērķi

Iepakojuma Direktīva (1994) pievēršas iepakojuma un izlietotā iepakojuma apsaimniekošanai, ieviešot atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju. Direktīva cenšas samazināt izlietotā iepakojuma ietekmi uz vidi, samazinot tos apjomus, kas nonāk līdz galīgajai apglabāšanai atkritumu poligonos, tos izmantojot atkārtoti un reģenerējot. Direktīvas mērķis ir arī saskaņot nacionālo normatīvo aktu nosacījumus, lai novērstu tirgus izkropļojumus un nodrošinātu iepakoto preču brīvu kustību.

Direktīva attiecas uz visiem produktiem no jebkuriem materiāliem, kas tiek izmantoti, lai 'iepakotu, aizsargātu, tirgotu, piegādātu vai prezentētu jebkura veida produktus' (3. pants), un ir arī pielikums, kas detalizēti izklāsta, kas ir iepakojums. Piemēram, plastikāta iepakojumu maisiņš ar rokturiem ir iepakojums, bet plastikāta sviestmaižu maisiņš – nav.

Direktīva aptver trīs veidu izlietoto iepakojumu:

- tirdzniecības jeb **primārais iepakojums**, t.i., tirdzniecības vajadzībām izmantotais iepakojums, kas nonāk pie lietotāja vai patērētāja tirdzniecības punktā;
- grupālais jeb **sekundārais iepakojums**, t.i., iepakojums, kas tiek izmantots noteikta daudzuma tirdzniecības vienību grupēšanai tirdzniecības punktā;
- transporta jeb **terciārais iepakojums**, t.i., iepakojums, ko izmanto, lai sekmētu vairāku tirdzniecības vienību vai grupālo iepakojumu transportu.

3.2.2. Pienākumi

Saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju dalībvalstu prioritātei vajadzētu būt izlietotā iepakojuma daudzuma samazināšanai un novēršanai, kam sekotu iepakojuma atkārtota izmantošana un otrreizēja lietošana un citas izlietotā iepakojuma reģenerācijas formas (1. pants). Tomēr atkārtotai izmantošanai un otrreizējai lietošanai ir dodama priekšroka salīdzinājumā ar citām reģenerācijas formām, kamēr tajās nav panākts zinātniskais un tehniskais progress. Dalībvalstīm jānodrošina, lai tiktu izveidotas sistēmas, kas nodrošinātu atgriešanu un/vai savākšanu, atkārtotu izmantošanu un reģenerāciju, ieskaitot otrreizējo pārstrādi (7. pants). Saskaņā ar principu *piesārņotājs maksā* ir jāizveido ekonomiskie instrumenti, lai finansētu attiecīgos pasākumus, bet pašu instrumentu izvēle ir dalībvalstu ziņā (15. pants).

Reģenerācijas un otrreizējās pārstrādes mērķi

Direktīvā noteikti reģenerācijas un otrreizējās pārstrādes mērķi, kas jāsasniedz piecu gadu laikā pēc oficiālā direktīvas spēkā stāšanās datuma – 2001. gada 30. jūnija, un tā prasa, lai Komisija noteiktu jaunus mērķus ik pēc pieciem gadiem. Grozījumi izlietotā iepakojuma direktīvā, kas vēl nav stājušies spēkā, noteiks mērķus, kuri būs jāsasniedz ne vēlāk kā līdz 2006. gada 30. jūnijam, taču galīgais termiņš ir pagarināts līdz 2008. gadam. Vides Padome ir publicējusi vienoto viedokli par direktīvas grozījumu projektu 2002. gada 17. oktobrī.

⁵ Kā definēts Pielikumos II A un II B.

Tabula: Reģenerācijas un otrreizējās pārstrādes mērķi

	2001	2008*
Kopīgie reģenerācijas mērķi	50-65%	min 60%; no max
Kopīgie otrreizējās pārstrādes mērķi	25-45%	50-80%
Stikla otrreizējās pārstrādes mērķi	15%	60%
Papīra/kartona otrreizējās pārstrādes mērķi	15%	60%
Metālu otrreizējās pārstrādes mērķi	15%	50%
Plastmasas otrreizējās pārstrādes mērķi	15%	22.5%
Koksnes otrreizējās pārstrādes mērķi	15%	15%

*Piezīme: Šie ir pagaidu mērķi līdz brīdim, kad direktīvas grozījumi tiks pieņemti.

Ziņojumi un monitorings

Jāizveido iepakojuma un izlietotā iepakojuma datu bāze, lai palīdzētu direktīvas ieviešanas kontrolei (12. pants). Datu bāzei vai datu bāzēm jāsaturs informācija par iepakojuma un izlietotā iepakojuma plūsmu lielumu, raksturlielumiem un atbilstību, ietverot informāciju par iepakojuma vai tā ražošanai izmantoto komponentu toksiskumu vai bīstamību. Eiropas Komisijas lēmums 97/138 nosaka standarta formu, lai izveidotu vienotu atspoguļošanas formātu.

Sabiedrības izpratne un apziņa

Direktīva izvirza prasību organizēt sabiedrību un ražotājus izglītojošas kampaņas (13. pants) par:

- viņiem pieejamajām atgriešanas, savākšanas un pārstrādes sistēmām;
- viņu lomu un iespējamo ieguldījumu iepakojuma un izlietotā iepakojuma atkārtotā izmantošanā, reģenerācijā un otrreizējā pārstrādāšanā;
- iepakojuma marķējuma nozīmi tirgū;
- atbilstošus iepakojuma un iepakojuma atkritumu apsaimniekošanas plānus kā lielāku un visaptverošāku atkritumu apsaimniekošanas plānu sastāvdaļu.

3.3 Direktīva par atkritumu poligoniem (99/31/EC)

3.3.1. Mērķi

Direktīva par atkritumu poligoniem veicina atkritumu rašanās novēršanu, otrreizēju lietošanu un reģenerāciju, lai samazinātu apglabājamo atkritumu apjomu un kontrolētu atkritumu poligonos apglabājamo atkritumu kvalitāti. Direktīvas mērķis ir aizsargāt cilvēku veselību un apkārtējo vidi no gan esošajos, gan topošajos atkritumu poligonos apglabājamo atkritumu ietekmes, izmantojot vienotu atkritumu poligonu atļauju izsniegšanas, darbības un monitoringa kārtību un nosakot apsaimniekošanas pasākumus, kādi veicami pēc poligonu slēgšanas.

3.3.2. Pienākumi

Direktīva nosaka nepieciešamību veikt atkritumu poligonu klasifikāciju, kā arī veikt atšķirīgu veidu atkritumu sākotnējo apstrādi, pēc tam tos apglabājot nošķirtos atkritumu poligonos. Tajā ir noteikti arī uzdevumi, kas veicami bioloģiski noārdāmo atkritumu apjoma samazināšanas ziņā. Direktīva paredz vienotu atkritumu poligonu uzraudzības un darbības kārtību, ieskaitot poligona infiltrāta apstrādi, poligona gāzu izplūdes kontroli, kā arī ūdens un augsnes aizsardzību. Saskaņā ar šo direktīvu atkritumu poligonu apsaimniekotājiem jāveic noteikti plaša apjoma kontroles pasākumi arī pēc poligonu slēgšanas. Direktīva nosaka arī turpmāko kārtību, kādā Eiropas Komisija izstrādās un pieņems jaunus tehniskos standartus.

Atkritumu poligonu iedalījums

Direktīva nosaka, ka visi atkritumu poligoni atbilstoši to pazīmēm jāiedala šādās kategorijās: bīstamo atkritumu poligonos, parasto atkritumu poligonos (piemēram, sadzīves atkritumu poligoni) un inerto atkritumu poligonos (direktīvas 4. pants). Dažādu kategoriju atkritumu apglabāšana vienā atkritumu poligonā ir aizliegta (direktīvas 6. pants). Atsevišķu atkritumu poligonu gadījumā saistoša ir arī direktīva par integrēto piesārņojuma novēršanu un kontroli. Tomēr direktīva par atkritumu poligoniem paredz, ka, izpildot prasības, kas noteiktas direktīvā par atkritumu poligoniem, par ievērotām ir uzskatāmas arī attiecīgās prasības, kas ietvertas direktīvā par integrēto piesārņojuma novēršanu un kontroli.

Atkritumu sākotnējā apstrāde

Neatkarīgi no atkritumu veida pirms atkritumu apglabāšanas poligonos ir nepieciešams veikt to sākotnējo apstrādi. Izņēmums ir inertie atkritumi, kuru apstrāde nav tehniski iespējama, vai arī atkritumi, kuru apstrāde neļauj samazināt to apjomu vai kaitējumu veselībai vai apkārtējai videi (direktīvas 6. pants).

Bioloģiski noārdāmie atkritumi

Viens no direktīvā ietvertajiem papildu mērķiem ir samazināt metāna gāzes izplūdes daudzumu no atkritumu poligoniem, nosakot poligonos apglabājamo bioloģiski noārdāmo atkritumu apjomu (direktīvas 5. pants). Bioloģiski noārdāmo sadzīves atkritumu apstrādes jomā izvirzītie mērķi ir šādi:

- līdz 2006. gadam - apglabāto atkritumu svara samazināšana līdz 75% no 1995. gadā saražoto bioloģiski sadalāmo sadzīves atkritumu kopapjoma;
- līdz 2009. gadam - apglabāto atkritumu svara samazināšana līdz 50% no 1995. gadā saražoto bioloģiski sadalāmo sadzīves atkritumu kopapjoma;
- līdz 2016. gadam - apglabāto atkritumu svara samazināšana līdz 35% no 1995. gadā saražoto bioloģiski sadalāmo sadzīves atkritumu kopapjoma.

Šādi mērķi ir izvirzīti ne tikai nolūkā samazināt metāna gāzes emisijas daudzumu, bet arī tādēļ, lai veicinātu alternatīvu bioloģiski noārdāmo atkritumu apsaimniekošanas metožu izmantošanu, kā, piemēram, atkritumu otrreizējo lietošanu, kompostēšanu, biogāzes iegūšanu vai citu materiālu, vai enerģijas reģenerāciju.

Esošie un slēgšanai paredzētie atkritumu poligoni

Esošo atkritumu poligonu darbībai jāatrodas atbildīgo institūciju uzraudzībā (direktīvas 14. pants). Esošo atkritumu poligonu apsaimniekotājiem jāiesniedz plāns apstākļu uzlabošanai poligonos. Tajā jāuzskaita pasākumi, kas veicami, lai nodrošinātu atkritumu poligonu atbilstību ES standartiem. Atbildīgo institūciju uzdevums ir novērtēt stāvokli atkritumu poligonos, nosakot, vai tie drīkst turpināt darbību vai arī tie ir jāslēdz "pēc iespējas ātrāk". Esošo atkritumu poligonu sakārtošanai atbilstoši minētās direktīvas prasībām tiek atvēlēts ne vairāk par 8 gadiem. Tātad, vēlākais, līdz 2009. gadam ir jānodrošina to darbība atbilstoši direktīvas prasībām.

Bīstamo atkritumu poligonu darbības sakārtošanai izvirzītie termiņi ir īsāki.

Atkritumu poligonu apsaimniekošana un darbības kontrolēšana

Direktīva nosaka detalizētu un stingri regulētu kārtību, kādā izsniedzamas atļaujas atkritumu poligonu ierīkošanai (direktīvas 7.-9. pants). Lai nodrošinātu atkritumu poligona atbilstību ierīkošanas atļaujā minētajiem noteikumiem, pirms atkritumu savākšanas un apstrādes uzsākšanas atbildīgajām institūcijām ir jāveic atkritumu poligona vietas pārbaude. Atkritumu poligonu apsaimniekotājiem (gan sabiedriskiem, gan privātiem uzņēmumiem), jāievēro direktīvas pielikumos (direktīvas 11. un 12. pants) noteiktā atkritumu pieņemšanas, kontroles un uzraudzības kārtība. Šajos noteikumos ir iekļauta prasība uzstādīt atkritumu poligonos metāna gāzes savākšanas un izmantošanas sistēmu, kā arī poligona infiltrāta uztveršanas un apstrādes iekārtu. Atkritumu poligonu apsaimniekotājiem jānodrošina tas, lai atkritumu poligonos **netiktu pieņemti** noteiktu veidu atkritumi (direktīvas 5. pants). Atkritumu poligonu apsaimniekotājiem papildus jāveic pasākumi drošai un galīgai atkritumu poligonu slēgšanai saskaņā ar attiecīgu atbildīgo institūciju atļauju (direktīvas 13. pants). Pēc atkritumu poligonu slēgšanas apsaimniekotājiem jāturpina atkritumu poligonu vietu monitorings, tajā skaitā veicot arī poligona infiltrāta un gāzu, kā arī poligonu apkārtnes teritoriju gruntsūdens analīzes. Pasākumi, kurus paredzēts veikt pēc atkritumu apglabāšanas, atkritumu poligonu apsaimniekotājiem jāturpina veikt līdz brīdim, kad, pēc atbildīgo institūciju uzskatiem, attiecīgie poligoni vairs neapdraud cilvēka veselību vai apkārtējo vidi (direktīvas 13. pants). Dalībvalstīm ik pēc 3 gadiem jāiesniedz ziņojumi Komisijai par direktīvas ieviešanas gaitu (direktīvas 15. pants).

Izdevumu atgūšana

Direktīva nosaka pasākumus, kas dalībvalstīm jāveic, lai nodrošinātu, ka atkritumu poligonu apsaimniekotāju noteiktā maksa par atkritumu pieņemšanu sedz visas izmaksas, kas rodas saistībā ar atkritumu poligona izveidošanu un ekspluatēšanu, ieskaitot plānotās poligona slēgšanas izmaksas, kā arī apsaimniekošanas izmaksas vismaz 30 gadu ilgā posmā pēc poligona slēgšanas (direktīvas 10. pants). Šādi,

ar direktīvas palīdzību, tiek mēģināts panākt, lai atkritumu ražotājs par saražotajiem atkritumiem maksātu cenu, kas atbilst patiesajām atkritumu poligonu apsaimniekošanas izmaksām, tādējādi nodrošinot, ka atkritumu izgāztuves pakalpojumi nekļūst par lētu veidu, kā atbrīvoties no atkritumiem. Tādējādi direktīvas mērķis ir panākt, lai atkritumu ražotājiem kļūtu pievilcīgāki citi atkritumu apsaimniekošanas veidi, kas šobrīd ir relatīvi dārgi.

3.4. Tālāka Eiropas rīcības politikas izstrādāšana atkritumu jomā

Eiropas politika atkritumu jomā ir dinamiska. Tās ietvaros tiek noteiktas arvien jaunas risināmas problēmas, izstrādātas jaunas koncepcijas un tehnoloģijas. Pieaugot zināšanām par atkritumiem un to radīto ietekmi, likumos tiek iestrādātas arvien jaunas prasības. Daži piemēri no šobrīd EK esošajiem priekšlikumiem ietver: grozījumus direktīvai par celtniecības un konstrukciju nojaukšanas atkritumiem; grozījumus direktīvai par iepakojuma materiālu reģenerācijas un otrreizējās pārstrādes mērķiem; grozījumus direktīvai par notekūdeņu dūņām; direktīvu par baterijām un akumulatoriem, kas aizstās iepriekšējo direktīvu; direktīvu par kalnrūpniecības atkritumiem. Tālāk šajā dokumentā tiks aplūkoti trīs priekšlikumi – regula par atkritumu apsaimniekošanas statistiku, direktīva par elektrisko un elektronisko aparatūru atkritumiem un direktīva par bioloģiski noārdāmiem atkritumiem. Šie piemēri tika izvēlēti saistībā ar sadzīves atkritumu apsaimniekošanu.

3.4.1. Atkritumu apsaimniekošanas statistika (regula)

Šī jaunā regula uzliek katrai Dalībvalstij par pienākumu sūtīt Eiropas Komisijai statistikas datus par atkritumiem, pirmo reizi šādu ziņojumu nosūtot līdz 2006. gadam (izmantojot 2004. gada datus), bet pēc tam iesniedzot šādu ziņojumu ik pēc diviem gadiem. Statistikas dati būs jāsniedz vienotā formātā, par pamatu izmantojot vienotus kvalitātes kritērijus. Noteikumi, kas šobrīd atrodas likumprojekta izstrādāšanas stadijā, būs saistoši un tieši piemērojami visās Dalībvalstīs. Tie nosaka kārtību, kādā veicama statistikas datu savākšana, kā arī iedala atkritumus, to apstrādes procesus un ekonomisko darbību kategorijās.

Noteikumi ietver arī klasifikācijas sistēmu, uz kuras pamata jāapkopo statistikas dati. Par katru valsti atsevišķi apkopojamie statistikas dati tiek iedalīti divās lielās grupās – saražotie atkritumi un atkritumi, kas tiek pārstrādāti vai apglabāti. Ja Dalībvalstij būs nepieciešams ilgāks laika posms datu savākšanas sistēmas piemērošanai noteikumu prasībām, tā varēs pieprasīt līdz 2 gadus ilgu periodu, kura laikā varēs nepildīt Direktīvas prasības.

Priekšlikums izstrādāt šo regulu pirmo reizi tika iesniegts 1999. gada janvārī. Likumprojektā ir veiktas juridiskas un valodas izmaiņas, un tas ir pieņemts Eiropas Padomē 2002. gada 9. decembrī. Pieņemtā regula stāsies spēkā 2002. gada beigās.

3.4.2. Elektriskās un elektroniskās aparatūras atkritum (priekšlikumi direktīvas izstrādei)

Direktīvas izstrādāšanas mērķis ir samazināt elektriskās un elektroniskās aparatūras atkritumu apjomu un veicināt to pārstrādi. Direktīvā izmantots jēdziens “ražotāja atbildība”, kas ļauj privātpersonām nodot elektriskās un elektroniskās aparatūras atkritumus bez maksas. Atbildība par kopīgu vai atsevišķu finansējuma nodrošināšanu elektriskās un elektroniskās aparatūras atkritumu savākšanai, apstrādei, pārstrādei un likvidēšanai tiks uzlikta šo ierīču ražotājiem. Ražotājiem būs arī kopīgi jāfinansē “pagātnes atkritumu” (aparatūras, kas nonākusi tirgū pirms Direktīvas stāšanās spēkā), savākšana. Direktīvā tiks noteikti pārstrādes un atkārtotas/otrreizējas izmantošanas mērķi šādai aparatūrai:

- mājsaimniecības ierīcēm;
- elektriskiem un elektroniskiem darbarīkiem;
- rotaļlietām;
- mērinstrumentiem;
- tirdzniecības automātiem;
- informācijas tehnoloģijas ierīcēm;
- sadzīves aparatūrai;
- apgaisojuma ierīcēm;
- medicīnas ierīcēm.

Priekšlikums izstrādāt direktīvu sākotnēji tika iesniegts 2000. gada jūnijā. 2002. gada oktobra vidū Eiropas Komisija apsvēica starp Eiropas Padomi un Parlamentu panākto vie-

nošanos šajā jautājumā. Katrai Dalībvalstij ir izvirzīts mērķis savākt no privātpersonām 4 kg elektriskās un elektroniskās aparatūras atkritumu uz vienu iedzīvotāju gadā.

3.4.3. Bioloģiski noārdāmie atkritumi (priekšlikumi par direktīvas izstrādi līdz 2004. gada beigām)

Šīs direktīvas izstrādāšanas mērķis ir veicināt bioloģiski noārdāmo atkritumu dalītu savākšanu un apstrādi, lai palīdzētu sasniegt direktīvā par atkritumu poligoniem (99/31/EC) izvirzītos mērķus. Tās pamatā ir atkritumu apsaimniekošanas varianti, kuru izvēles iespējas sarindotas šādā secībā:

1. Atkritumu rašanās novēršana/saražotā apjoma samazināšana.
2. Atkārtota izmantošana.
3. Pārstrāde/otrreizēja izmantošana.
4. Sašķirotu pārstrādātu atkritumu kompostēšana.
5. Nesašķirotu bioloģiski noārdāmu atkritumu mehāniska/bioloģiska apstrāde.
6. Izmantošana enerģijas iegūšanai.

Dalībvalstīm būs pilsētu teritorijās jāizveido atsevišķi bioloģiski noārdāmo atkritumu projekti ar nosacījumu, ka pilsētu teritorijās, kuru iedzīvotāju skaits pārsniedz 100 000, šādi projekti būs jāievieš 3 gadu laikā, bet apdzīvotās vietās, kuru iedzīvotāju skaits pārsniedz 2 000, šādi projekti būs jāievieš 5 gadu laikā. Direktīvā ir paredzēta arī atļauju sistēmas izstrāde bioloģisko atkritumu pārstrādes iekārtu atvēršanai. Saskaņā ar šo direktīvu tiks izveidotas 3 komposta kvalitātes klases, kuru kritēriji būs piemērojami visā Eiropas Savienībā. Direktīvā tiks noteikti arī bioloģisko atkritumu pārstrādē iegūtās biogāzes emisijas apjomu ierobežojumi.

Lai arī Komisija ir noteikusi termiņu izstrādāt priekšlikumus bioloģiski noārdāmo atkritumu jomā līdz 2004. gada beigām, tomēr Direktīvas pieņemšana nav paredzama ātrāk par galīgā direktīvas par kalnrūpniecības atkritumiem likumprojekta varianta izskatīšanu.

4. Secinājumi

ES politika atkritumu jomā sākotnēji radās, risinot ar konkrētu atkritumu veidiem saistītas problēmas. Pielietojot sabalansētu pieeju atkritumu apsaimniekošanas jautājumu risināšanā un īstenojot vienotu resursu apsaimniekošanas politiku, kā arī akcentējot ražotāja atbildības principu, pamazām tā ir paplašinājusies un pārveidojusies. Eiropā noteikto prasību ieviešana ir pietiekoši grūts uzdevums ne tikai tās Kandidātvalstīm, bet arī jau esošajām Dalībvalstīm.

Galvenie uzdevumi reģionālajām un vietējām institūcijām ir izveidot atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas un plānus, kas ir saskaņoti ar attiecīgajiem nacionālajiem atkritumu apsaimniekošanas plāniem. Lai to veiktu, vispirms ir jāsavāc dati par atkritumu daudzumiem un to sastāvu un jāveic esošo atkritumu apsaimniekošanas iekārtu inventarizācija, ietverot arī lielu skaitu atkritumu izgāztuvju, kuras neatbilst ES prasībām. Ņemot vērā nākotnē paredzēto integrēto atkritumu apsaimniekošanas stratēģiju, kuru izstrādā nacionālā atbildīgā institūcija saskaņā ar Eiropas atkritumu apsaimniekošanas politiku, īstenošanas pasākumi tās izvirzīto mērķu sasniegšanai ir rūpīgi jāplāno un jāizpilda. Pasākumi ietver vairāku simtu atkritumu izgāztuvju slēgšanu, atkritumu dalītas vākšanas un šķirošanas sistēmu izveidi, atkritumu pārstrādes un apstrādes iekārtu celtniecību, kā arī ES prasībām atbilstošu atkritumu poligonu izveidi. Tādējādi svarīgs ir precīzi noteikts atbildības sadalījums starp dažādām iesaistītajām pusēm (administratīvajām institūcijām, atkritumu ražotājiem, atkritumu un iepakojuma importētājiem, iedzīvotājiem).

Lai izstrādātu atbilstošu stratēģiju un tālāk to īstenotu, ir nepieciešama intensīva un efektīva sadarbība gan horizontālajos, gan vertikālajos administratīvajos līmeņos (vietējais/reģionālais/nacionālais/starptautiskais). Vietējās un reģionālās institūcijās, kuras ir atbildīgas par noteikto prasību īstenošanu, ieviešanu un kontroli, ir nepieciešams tehniskais atbalsts un kvalifikācijas celšana. Vispārīgai finansēšanas stratēģijai jātiek iekļautai plānošanas procesā.

Atkritumu apsaimniekošanas politikas veiksmīgas īstenošanas priekšnosacījums ir sabiedrības akcepts un aktīva dalība. Tādējādi atkritumu apsaimniekošanas politikas ieviešanai jābūt caurskatāmai un sabiedrības iesaistīšanai jābūt labi organizētai, nodrošinot to ar nepieciešamo informāciju un dažādiem izglītošanas pasākumiem.

ES atkritumu apsaimniekošanas politikas un likumdošanas dokumentu saraksts

Direktīvas/Regulas

- 75/439/EEC Direktīva par atkritumu eļļu apglabāšanu
- 75/442/EEC Direktīva par atkritumiem (atkritumu pamatdirektīva)
- 78/176/EEC Direktīva par titāna dioksīda rūpniecības atkritumiem
- 86/278/EEC Direktīva par vides un it īpaši augsnes aizsardzību, kad lauksaimniecībā tiek izmantotas notekūdeņu attīrīšanas dūņas
- 91/156/EEC Direktīva par grozījumiem direktīvā par atkritumiem (75/442/EEC)
- 91/157/EEC Direktīva par baterijām un akumulatoriem, kuros ir dažas bīstamas vielas
- 91/689/EEC Direktīva par bīstamajiem atkritumiem
- 91/692/EEC Direktīva par ziņošanu
- 259/93/EEC Regula par uzraudzību un kontroli pār atkritumu pārvadājumiem kopienā
- 94/62/EC Direktīva par iepakojumu un iepakojuma atkritumiem
- 94/67/EC Direktīva par bīstamo atkritumu sadedzināšanu
- 96/59/EC Direktīva par polihlorēto bifenilu un polihlorēto terfenilu apglabāšanu (PCB/PCT)
- 96/61/EC Direktīva par integrētā piesārņojuma novēršanu un kontroli
- 97/138/EC Lēmums, ar ko izveidots datu bāzes formāts saskaņā ar direktīvu par iepakojumu un iepakojuma atkritumiem (94/62/EC)
- 97/129/EC Lēmums, ar ko izveidota iepakojamo materiālu identifikācijas sistēma saskaņā ar direktīvu par iepakojumu un iepakojuma atkritumiem (94/62/EC)
- 99/31/EC Direktīva par atkritumu poligoniem
- 1980/2000/EC Regula par pārskatīto Kopienas ekomarķējuma sistēmu

- 2000/53/EC Direktīva par nolietotiem transportlīdzekļiem
- 2000/532/EC Lēmums, ar ko izveidots atkritumu saraksts saskaņā ar 1(a) pantu direktīvā par atkritumiem (75/442/EEC) un bīstamo atkritumu saraksts saskaņā ar 1(4) pantu direktīvā par bīstamajiem atkritumiem
- 2000/76/EC Direktīva par atkritumu sadedzināšanu

Priekšlikumi

- Regula par atkritumu apsaimniekošanas statistiku*
- Direktīva par elektriskās un elektroniskās aparatūras atkritumiem*
- Grozījumi direktīvā par iepakojuma materiālu reģenerācijas un otrreizējās pārstrādes mērķiem
- Lēmums, ar ko nosaka kritērijus un procedūras atkritumu apglabāšanai poligonos
- Ieteikumi par celtniecības un konstrukciju nojaukšanas atkritumiem
- Grozījumi direktīvā par notekūdeņu dūņām
- Direktīva par baterijām un akumulatoriem
- Lēmums, ar ko nosaka enerģijas iegūšanas procesus no atkritumiem
- Direktīva par kalnrūpniecības atkritumiem
- Direktīva par bioloģiski noārdāmiem atkritumiem

Citas svarīgas programmas

- Vides rīcības programmas (2002,1993, 1987, 1982, 1977, 1973)
- Eiropas Kopienas atkritumu apsaimniekošanas stratēģija (1996, 1989)

* Publikācijas sagatavošanas laikā likumdošanas akts pieņemts: 2150/2002/EC regula par atkritumu apsaimniekošanas statistiku; 2002/96/EC direktīva par elektriskās un elektroniskās aparatūras atkritumiem.

Bibliogrāfija

- AEA Technology 2001: *Waste Management Options and Climate Change*, commissioned by European Commission Directorate General Environment: AEA Technology.
- Argus 2001: *European Packaging Waste Management Systems*, commissioned by European Commission: Argus.
- Bringezu, Stefan and Helmut Schultz 2001: *Total Material Requirement of the European Union - Technical Report 55*, commissioned by European Environment Agency: Wuppertal Institute.
- Caine, Malcom n.y.: *EU Policy on Solid Waste Management - Implementation in Member States*, commissioned by European Commission Directorate General Environment: AEA Technology Environment, UK.
- Carstens, Karen 2002: "Law will force electronic firms to fund recycling of used goods." *European Voice*, 17-23 October 2002.
- Directorate General Environment, Nuclear Safety, and Civil Protection European Commission, 1999: *EU focus on waste management*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Directorate General Environment and Joint Research Center of the European Commission 2002: *Workshop minutes*. The Biological treatment of biodegradable waste - Technical Aspects, 8-10 April 2002. Brussels.
- Eamons Bates Environment 2002: *Issue Tracker*.
- Environment, Friends of the Irish 2002: *EU legal body blow for waste incineration*, <http://www.friendsoftheenvironment.net/print.php?sid=227>.
- Eunomia Research and Consulting 2002: *Costs for Municipal Waste Management in the EU*. http://europa.eu.int/comm/environment/waste/municipal-waste_management.htm, commissioned by European Commission Directorate General Environment: Eunomia Research and Consulting.
- Eunomia Research and Consulting 2002: *Financing and Incentive Schemes for Municipal Waste Management - Case Studies*. http://europa.eu.int/comm/environment/waste/municipal-waste_management.htm, commissioned by European Commission Directorate General Environment: Eunomia Research and Consulting.
- Europe, The Regional Environmental Center for Central and Eastern 2002: *Developing new opportunities for municipal waste management in three Baltic States*: The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe.
- European Commission 1975: Council Directive 75/439/EEC of 16 June 1975 on the disposal of waste oils. Official Journal, L 194, 25 July 1975, 23-25.
- European Commission 1975: Council Directive 75/442/EEC of 15 July 1975 on waste. Official Journal, L 194, 25 July 1975, 39-41.
- European Commission 1989: Communication to the Council and to the European Parliament of 18 September 1989 on a Community strategy for waste management. Approved by Council 7 May 1990; Approved by Parliament 19 February 1991. Official Journal, C 122, 18 May 1990.
- European Commission 1991: Council Directive 91/156/EEC of 18 March 1991 amending Directive 75/442/EEC on waste. Official Journal, L 078, 26 March 1991, 32-37.
- European Commission 1991: Council Directive 91/157/EEC of 18 March 1991 on batteries and accumulators containing certain dangerous substances. Official Journal, L 078, 26 March 1991, 38-41.
- European Commission 1991: Council Directive 91/689/EEC of 12 December 1991 on hazardous waste. Official Journal, L 377, 31 December 1991, 20-27.
- European Commission 1993: Council Regulation (EEC) No 259/93 of 1 February 1993 on the supervision and control of shipments of waste within, into and out of the European Community. Official Journal, L 030, 6 February 1993, 1-28.
- European Commission 1993: Resolution of the Council and the Representatives of Governments of the Member States, meeting within the Council of 1 February 1993 on a

- Community programme of policy and action in relation to the environment and sustainable development - A European Community programme of policy and action in relation to sustainable development (5th Environmental Action Programme). Official Journal, C 138, 17 May 1993, 1-4.
- European Commission 1993: Council Decision of 1 February 1993 on the conclusion of transboundary movements of hazardous waste and their disposal (Basel Convention). Official Journal, L 039, 16 February 1993, 1-2.
- European Commission 1994: European Parliament and Council Directive 94/62/EC of 20 December 1994 on packaging and packaging waste. Official Journal, L 365, 31 December 1994, 10-23.
- European Commission 1994: Council Directive 94/67/EC of 16 December 1994 on the incineration of hazardous waste. Official Journal, L 365, 31 December 1994, 34-45.
- European Commission 1994: European Waste Catalogue (94/3/EC). Official Journal, L 5, 7 January 1994
- European Commission 1996: Council Directive 96/59/EC of 16 September 1996 on the disposal of polychlorinated biphenyls and polychlorinated terphenyls (PCB/PCT). Official Journal, L 243, 24 September 1996, 31-35.
- European Commission 1996: Communication from the Commission on the review of the Community strategy for waste management of 30 July 1996
- European Commission 1997: 97/138/EC: Commission Decision of 3 February 1997 establishing formats relating to the database system pursuant to European Parliament and Council Directive 94/62/EC on packaging and packaging waste. Official Journal, L 052, 22 February 1997, 22-30.
- European Commission 1997: 97/129/EC: Commission Decision 28 January 1997 establishing the identification system for packaging materials pursuant to European Parliament and Council Directive 94/62/EC on packaging and packaging waste. Official Journal, L 050, 20 February 1997, 28-31.
- European Commission 1999: Council Directive 1999/31/EC of 26 April 1999 on the landfill of waste. Official Journal, L 182, 16 July 1999, 1-19.
- European Commission 2000: Directive 2000/76/EC of the European Parliament and of the Council of 4 December 2000 on the incineration of waste. Official Journal, L 332, 28 December 2000, 91-111.
- European Commission 2000: Directive 2000/53/EC of the European Parliament and of the Council of 18 September 2000 on end-of-life vehicles. Official Journal, L 269, 21 October 2000, 31-43.
- European Commission 2000: Regulation (EC) No 1980/2000 of the European Parliament and Council of 17 July 2000 on a revised Community eco-label award scheme. Official Journal, L 237, 21 September 2000, 1-12.
- European Commission 2000: 2000/532/EC: Commission Decision 3 May 2000 replacing Decision 94/3/EC establishing a list of wastes pursuant to Article 1(a) of Council Directive 75/442/EEC on waste and Council Decision 94/904/EC establishing a list of hazardous waste pursuant to Article 1(4) of Council Directive 91/689/EC on hazardous wastes. Official Journal, L 226, 6 September 2000, 3-24.
- European Commission 2002: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 94/62/EC on packaging and packaging waste. Official Journal, C 103, 30 April 2002, 17-20.
- European Commission 2002: Decision No 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002 laying down the Sixth Environmental Action Programme. Official Journal, L 242, 10 September 2002, 1-15.
- European Commission n.y.: *Handbook on the Implementation of EC Environmental Legislation*, <http://europa.eu.int/comm/environment/enlarg/handbook/handbook.htm>.
- European Commission n.y.: *Guide to the Approximation of European Union Environmental Legislation*. Chapter 2 Part C Waste Management.
- European Topic Centre on Waste and Material Flows. <http://waste.eionet.eu.int/>
- European Union Institutional Press Release 2002: *Commission welcomes agreement on Waste Electric and*

Electronic Equipment and the Restriction of Hazardous Substances: European Union On-Line.

Friends of the Earth, Ireland n.y.: *Waste Management in Ireland, Waste Handbook*, <http://www.iol.ie/~foeeire/wastehandbook.htm>.

Haigh, Nigel (ed.) 2001: *Manual of Environmental Policy: The EU and Britain*: Institute for European Environmental Policy.

International Solid Waste Association (ISWA) 2002: *Industry as a partner for sustainable development*, commissioned by United Nations Environment Programme: International Solid Waste Association (ISWA).

Jacobs 2002: *Opinion of advocate General Jacobs on Case C-458/00 Commission of the European Communities v Grand Duchy of Luxembourg*, 26 September 2002.

Klein, Kai 2002: *Draft Report*.
http://www.bef.lv/core_bef/pdf/reports/02_05_09.pdf.
Baltic Meeting on the Challenges in Implementation of the Landfill Directive, 9-10 May 2002. Kohala, Estonia: Baltic Environmental Forum.

Latvian Government n.y.: *EU Legislation on Waste Management*,
www.varam.gov.lv/id/Ba_arhivs/en_es_5_punkts_1.htm,
30 October 2002.

Öko-Institut e.V 1999: *Waste Prevention and Minimisation*, commissioned by European Commission: Öko-Institut e.V.

The Waste Working Group 2001: *Sustainable Waste-Resource Management*. A Guide for Local Authorities.

WRc 2002: *Study on hazardous household waste with main emphasis on hazardous household chemicals*, commissioned by European Commission Directorate General Environment: WRc.

www.climatechange.org n.y.: *Carbon and Waste Management*, [www.climatechange.org/store/attachments/ch04%20\(90\).pdf](http://www.climatechange.org/store/attachments/ch04%20(90).pdf), 22 November 2002.

Latvijas normatīvajos aktos noteiktā pašvaldību loma atkritumu apsaimniekošanā

Šajā materiālā uzmanība pievērsta šādiem jautājumiem:

- Eiropas Savienības direktīvas, kuru ieviešanā Latvijas pašvaldībām ir būtiska loma;
- Latvijas normatīvo aktu noteiktā pašvaldību loma atkritumu apsaimniekošanā;
- Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2003.-2012. gadam un pašvaldību loma šī plāna īstenošanā.

1. Eiropas Savienības direktīvas, kuru ieviešanā Latvijas pašvaldībām ir būtiska loma.

No Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem, kas reglamentē atkritumu apsaimniekošanu, pašvaldības vistiešāk skar:

- Padomes direktīva 75/442/EEC par atkritumiem (Atkritumu pamatdirektīva);
- Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 94/62/EC par iepakojumu un iepakojuma atkritumiem;
- Padomes direktīva 1999/31/EC par atkritumu poligoniem.

Šīs direktīvas ir transponētas Latvijas normatīvajos aktos. Direktīvas 75/442/EEC un direktīvas 1999/31/EC prasības ir transponētas, pieņemot Atkritumu apsaimniekošanas likumu un Ministru kabineta noteikumus. Direktīva 94/62/EC ir transponēta, pieņemot Iepakojuma likumu un attiecīgus Ministru kabineta noteikumus.

2001. gada nogalē tika slēgta Latvijas sarunu pozīcija ar Eiropas Savienību vides aizsardzības jomā. Šajās sarunās tika panāktas šādas vienošanās:

- Direktīva 75/442/EEC - Latvijai ir jāpabeidz direktīvas transpozīcija līdz 2001. gada beigām un līdz 2002. gada vidum jāpieņem atkritumu apsaimniekošanas plāns. Pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā par šo plānu ir jāziņo Eiropas Komisijai.

- Direktīva 1999/31/EC – Latvijai tiek piešķirts pārejas periods līdz 2004. gada beigām, lai nodrošinātu, ka bīstamie atkritumi, kuri uz laiku tiek uzglabāti rūpniecības uzņēmumos un pagaidu uzglabāšanas vietās, no 2005. gada tiktu uzglabāti bīstamo atkritumu poligonos vai arī šajās pagaidu uzglabāšanas vietās būtu iespējams nodrošināt direktīvā minētās prasības bīstamo atkritumu poligoniem. Latvijas plāni par sadzīves atkritumu poligonu būvniecību iekļaujas direktīvā noteiktajos termiņos, tāpēc netika risinātas sarunas par papildu pārejas periodiem. Eiropas Savienība arī ir izteikusi piekrišanu slēgto izgāztuvju rekultivācijai līdz 2012. gadam.
- Direktīva 94/62/EC – pieņemts Latvijas sagatavotais plāns direktīvā noteikto mērķu sasniegšanai attiecībā uz dažādu iepakojumu veidu pārstrādi (% no tirgū esošā iepakojuma):

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Papīrs, kartons	31%	34%	37%	40%	43%	47%	50%	53%	56%	59%
Koks	5%	6%	6%	7%	7%	8%	8%	9%	9%	10%
Plastmasa	5%	6%	7%	8%	9%	11%	12%	13%	14%	15%
Metāli	0%	4%	7%	10%	13%	17%	20%	23%	27%	30%
Sūklis	12%	12%	12%	15%	19%	22%	25%	28%	32%	35%
Pārstrāde, kopā	21%	22%	24%	27%	31%	33%	36%	40%	42%	45%
Reģenerācija + pārstrāde + atkārtota izmantošana, kopā	27%	28%	31%	34%	39%	41%	45%	51%	55%	59%
Atkārtota izmantošana, kopā	6%	6%	7%	7%	8%	8%	8%	9%	9%	9%

Viens no priekšnosacījumiem Latvijas dalībai Eiropas Savienībā ir pietiekami attīstīta institucionālā sistēma, kura spētu nodrošināt ES normatīvo aktu normu ieviešanu, tāpēc pašvaldībām ir liela nozīme atkritumu sektora normatīvo aktu ieviešanā.

2.

Latvijas normatīvo aktu noteiktā pašvaldību loma atkritumu apsaimniekošanā

Pašvaldību pienākumi atkritumu apsaimniekošanā ir noteikti gan normatīvajos aktos par pašvaldībām, gan normatīvajos aktos par atkritumu apsaimniekošanu.

Likuma "Par pašvaldībām" 15. pantā ir noteikti vispārīgi pašvaldību pienākumi attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanu:

"Likums "Par pašvaldībām"" (09.06.1994), 15.pants:

- 1) organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus (ūdens apgāde un kanalizācija; siltumapgāde; sadzīves atkritumu apsaimniekošana; notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana) neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds;
- 2) gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (arī industriālo atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole).

Daudz detalizētāk pašvaldību loma atkritumu apsaimniekošanā ir noteikta Atkritumu apsaimniekošanas likumā.

Atkritumu apsaimniekošanas likuma 9.pants nosaka, ka pagastu un pilsētu pašvaldības savā administratīvajā teritorijā:

- 1) organizē sadzīves atkritumu apsaimniekošanu;
- 2) pieņem lēmumus par jaunu sadzīves atkritumu pārstrādes objektu un poligonu izvietojumu;
- 3) izdod saistošus noteikumus, kas reglamentē sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, kā arī kārtību, kādā veicami maksājumi par šo atkritumu apsaimniekošanu;
- 4) pieņem lēmumus par jaunu bīstamo atkritumu pārstrādes objektu un poligonu izvietojumu.

Likuma **10.panta otrajā daļā** ir noteikts, ka pašvaldības organizē sadzīves atkritumu apsaimniekošanas plānu izstrādāšanu savām administratīvajām teritorijām un apstiprina to. Vairākas pašvaldības var izstrādāt kopīgus sadzīves atkritumu apsaimniekošanas plānus. Ņemot vērā ar šo pa-

sākumu saistītās izmaksas un potenciālās administratīvi teritoriālās reformas, likumā nav stingri noteikts, līdz kuram brīdim pašvaldībām ir jānodrošina šādu plānu izstrāde.

Atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likuma **11.panta** prasībām pašvaldības tiek informētas par izsniedzamām atkritumu apsaimniekošanas atļaujām, ja šīs darbības tiek veiktas attiecīgo pašvaldību administratīvajās teritorijās.

Atkritumu apsaimniekošanas likuma **13.pants** nosaka, ka sadzīves atkritumu radītājs vai īpašnieks piedalās pašvaldības organizētajos sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pasākumos, ievērojot pašvaldību izdotos saistošos noteikumus. Savukārt likuma **15.pantā** ir noteikts, ka persona, kura nodarbojas ar sadzīves atkritumu apsaimniekošanu:

- 1) saņem atļauju Ministru kabineta noteiktajā kārtībā;
- 2) slēdz līgumus ar tām pašvaldībām, kuru administratīvajā teritorijā tiek veiktas attiecīgās darbības.

Pašvaldības ir atbildīgas arī par sadzīves atkritumu poligonu izveidošanu, jo atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likuma **18.pantam** sadzīves atkritumu poligonu izveidošanu un apsaimniekošanu organizē pašvaldības, kuru administratīvajā teritorijā savāktie sadzīves atkritumi apglabājami attiecīgajā poligonā, kopīgi ar tām pašvaldībām, kuru administratīvajā teritorijā atrodas atkritumu poligoni vai ir plānota atkritumu poligonu izveidošana.

Personas, kuras nodarbojas ar atkritumu apsaimniekošanu, atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likuma **20.pantam** reģistrē informāciju par atkritumu apsaimniekošanu un reizi gadā to iesniedz pašvaldībai, kuras administratīvajā teritorijā šīs darbības ir veiktas.

Saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas likuma **21.panta pirmo daļu** maksu par bīstamo atkritumu savākšanu, uzglabāšanu, pārkraušanu, pārvadāšanu un pārstrādi, kā arī par sadzīves atkritumu pārstrādi nosaka, atkritumu radītājam vai īpašniekam vienojoties ar atkritumu apsaimniekotāju. Savukārt maksa par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, izņemot pārstrādi, tiek reglamentēta likumā "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" noteiktajā kārtībā.

Arī citos normatīvajos aktos par atkritumu apsaimniekošanu ir noteikta zināma pašvaldību loma atkritumu apsaimniekošanā. Turklāt šie normatīvie akti paredz, ka pašvaldības saņem pietiekami daudz informācijas par dažādiem atkritumu apsaimniekošanas pasākumiem, kas tiek veikti to administratīvajās teritorijās.

Atbilstoši Ministru kabineta 2001.gada 9.oktobra noteikumiem Nr.432 “Atkritumu apsaimniekošanas atļauju izsniegšanas, pagarināšanas un anulēšanas kārtība” reģionālā vides pārvalde izsniedz atļaujas:

- 1) atkritumu savākšanai, uzglabāšanai un pārkraušanai;
- 2) atkritumu pārvadāšanai;
- 3) atkritumu pārstrādei;
- 4) atkritumu apglabāšanai.

Lai saņemtu vienu vai vairākas augstākminētās atļaujas, atļaujas pieprasītājs iesniedz reģionālajā vides pārvaldē aizpildītu pieteikumu un Ministru kabineta noteikumos noteikto papildu informāciju. Pirms atļaujas izsniegšanas pieteikuma un papildu informācijas kopijas tiek nosūtītas izvērtēšanai pašvaldībai, kuras administratīvajā teritorijā minētās darbības tiks veiktas vai arī kuras teritorijā atrodas atkritumu pārvadājuma galamērķis. Pašvaldība var divu nedēļu laikā rakstiski izteikt savus iebildumus vai priekšlikumus atļaujās izvirzītajiem nosacījumiem. Pēc tam atkritumu apsaimniekošanas atļaujas izdošanas reģionālā vides pārvalde nosūta atļaujas kopiju pašvaldībai, kuras administratīvajā teritorijā tiks veiktas atļaujā minētās darbības. Pašvaldības arī tiek informētas par atkritumu apsaimniekošanas atļauju anulēšanu.

Pakāpeniski, līdz 2007. gadam, atkritumu apsaimniekošanas atļaujas, izņemot atkritumu pārvadājumu atļauju, tiks aizstātas ar atļaujām A vai B kategorijas piesārņojošu darbību veikšanai, vai arī ar paziņojumu par C kategorijas darbību.

Atbilstoši Ministru kabineta 2001.gada 18.decembra noteikumiem Nr.529 “Atsevišķu veidu bīstamo atkritumu apsaimniekošanas kārtība” pašvaldības, kuru administratīvajā teritorijā tiek veiktas attiecīgās darbības, saņem informāciju par:

- 1) naftas produktu apsaimniekošanu, ja kopējais apsaimniekoto atkritumu daudzums pārsniedz 500 litrus gadā;

- 2) par savākto, pārstrādāto un apglabāto bateriju un akumulatoru daudzumu;
- 3) par titāna dioksīda ražošanas atkritumu analīžu rezultātiem.

Pašvaldībām ir ļoti liela loma atkritumu poligonu ierīkošanā, izgāztuvju un poligonu apsaimniekošanā un slēgšanā. Kā jau iepriekš tika minēts, pašvaldības pieņem lēmumu par atkritumu poligonu izvietojumu. **Ministru kabineta 2002.gada 3.janvāra noteikumi Nr.15 “Noteikumi par prasībām atkritumu poligonu ierīkošanai, kā arī atkritumu poligonu un izgāztuvju apsaimniekošanai, slēgšanai un rekultivācijai”** nosaka: ja poligona būvniecība tiks finansēta no valsts, pašvaldību vai starptautisko finanšu institūciju līdzekļiem, ir jāsaņem tehniski ekonomiskais pamatojums, kurā tiek apkopota ļoti plaša informācija, piemēram, par atkritumu apsaimniekošanu, atkritumu radītājiem, sociāli ekonomisko situāciju un potenciālajām vietām poligona būvniecībai.

Pašvaldības, kuras administratīvajā teritorijā atrodas poligons vai izgāztuve, saņem gada pārskatu par poligona vai izgāztuves darbību.

Pašvaldībām ir ļoti būtiska loma, slēdzot sadzīves atkritumu izgāztuves un poligonus. Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem reģionālā vides pārvalde pēc pašvaldības rakstiska iesnieguma saņemšanas izdod tehniskos noteikumus pasākumiem, kas veicami poligona vai izgāztuves slēgšanai, rekultivācijai, monitoringam un aprūpei pēc slēgšanas.

Savukārt pašvaldība, pamatojoties uz reģionālās vides pārvaldes izdotajiem tehniskajiem noteikumiem, izdod saistošos noteikumus, kuros nosaka kārtību, kādā poligona vai izgāztuves īpašnieks vai apsaimniekotājs sedz poligona slēgšanas un rekultivācijas izmaksas un izdevumus, kas saistīti ar poligona vai izgāztuves monitoringu un aprūpi pēc slēgšanas, kā arī minēto izmaksu un izdevumu nepieciešamo apmēru. Tādējādi tiek nodrošināta vismaz daļa finansējuma, kas ir nepieciešams izgāztuvju slēgšanai.

Iepakojuma likums no augstāk aprakstītajiem normatīvajiem aktiem atšķiras ar to, ka šajā likumā ir noteikta ražotāja

(iepakojuma ražotāja/importētāja, iepakotāja un pārdevēja) atbildība par iepakojuma un izlietotā iepakojuma apsaimniekošanu, respektīvi, izlietotā iepakojuma apsaimniekošanu iepakotājs veic pats, dibina iepakojuma apsaimniekošanas uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) vai slēdz līgumu ar šādu uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību). Iepakotāja un iepakojuma apsaimniekošanas uzņēmuma savstarpējās attiecības, tiesības, pienākumus un atbildību nosaka līgums.

Pašvaldībām ir zināma loma arī Iepakojuma likuma normu ieviešanā, jo tieši pašvaldības, izdodot saistošu noteikumu un slēdzot attiecīgus līgumus, nosaka, kādā veidā notiks atkritumu, tai skaitā iepakojuma atkritumu, savākšana attiecīgajā administratīvajā teritorijā.

3.

Atkritumu apsaimniekošanas plāns un pašvaldību pienākumi

Atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas plāna deleģējumam Ministru kabinets 2002. gada 21. augustā akceptēja "Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu 2003.-2012. gadam". Tādējādi arī tika izpildītas Latvijas un Eiropas Savienības sarunu pozīcijā panāktā vienošanās. Šāda plāna nepieciešamību nosaka arī direktīva 75/442/EEC par atkritumiem.

Plāns stājas spēkā ar 2003.gada 1.janvāri un par plāna izpildes koordināciju ir atbildīga VARAM, kam katru gadu līdz 1.augustam Ministru kabinetā jāiesniedz informatīvs ziņojums par plāna izpildi.

Dokuments ir pieejams VARAM mājas lapā:
<http://www.varam.gov.lv/varam/Doc/Ldoc.htm>.

Šis atkritumu apsaimniekošanas plāns izriet no *Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas Latvijai, 1998-2010* un no *Bīstamo atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas, 1999-2004*, un tā mērķis ir izstrādāt plānu atbilstoši abu minēto stratēģiju ieviešanai, kā arī no esošajām un plānotajām Latvijas un ES likumdošanas prasībām.

Plānā ir noteikti šādi atkritumu apsaimniekošanas mērķi:

- novērst atkritumu rašanos, palielinoties ekonomiskajai izaugsmei;
- nodrošināt ievērojamu kopējā atkritumu daudzuma ievērojamu samazināšanos, izmantojot atkritumu rašanās labākas novēršanas iespējas, labākos tehniskos paņēmienus resursu izmantošanas efektivitātes palielināšanu;
- veicināt patērētāju ilgtspējīgāku uzvedību.

Attiecībā uz jau radītajiem atkritumiem nodrošināt, ka:

- atkritumi nav bīstami vai arī tie rada nelielu risku videi un veselībai;
- lielākā daļa atkritumu tiek atgriezti atpakaļ ekonomiskajā apritē, it īpaši izmantojot pārstrādi, vai arī tiek atgriezti videi noderīgā (piemēram, komposts) vai nekaitīgā formā;
- apglabājamo atkritumu daudzums tiek samazināts līdz minimumam un atkritumi tiek iznīcināti vai apglabāti cilvēku veselībai un videi drošā veidā;

- atkritumi tiek apstrādāti pēc iespējas tuvāk to rašanās vietām.

Plānā ir minētas galvenās rīcības jomas (sadzīves atkritumi, izlietotais iepakojums, bīstamie atkritumi, izlietotās baterijas un akumulatori, PCB/PCT, naftas produktu atkritumi, nolietotas automašīnas, elektronikas atkritumi).

Plānā ir noteikti sasniedzamie rezultāti atsevišķām atkritumu plūsmām:

Atkritumu veids/plūsma	Rezultāts	Jāsasniegt līdz
Atkritumu poligonus un izgāztuvēs apglabājami bioloģiski noārdāmie atkritumi	Apglabājamo bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzuma samazināšana līdz 75% no 1995.g.gadā apglabātā bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzuma.	2010.g.
	Apglabājamo bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzuma samazināšana līdz 50% no 1995.g.gadā apglabātā bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzuma.	2013.g.
	Apglabājamo bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzuma samazināšana līdz 35% no 1995.g.gadā apglabātā bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzuma.	2020.g.
Izlietotais iepakojums	Izlietotā iepakojuma reģenerācija ne mazāk kā 50% apmērā no saimnieciskajā aprīvē esošā iepakojuma apjoma.	2007.g.
	Atkritumos esošo iepakojuma materiālu pārstrāde ne mazāk kā 15% apmērā katram atsevišķam iepakojuma veidam (stikls, kartons un papīrs, plastmasa, metāls).	2007.g.
Baterijas un akumulatori	Aizliegums importēt un tirgot baterijas, kuras satur vairāk Hg, Cd, Pb, nekā tas ir noteikts ES likumdošanā.	2003.g.
	Bateriju un akumulatoru dalītas vākšanas efektīva darbība.	Iestājas ES 2004.g.
PCB/PCT atkritumi	Inventarizācija	Iestājas ES 2004.g.
	Esošo materiālu iznīcināšana	2010.g.
Nolietotas automašīnas	Pārstrāde vai atkārtota izmantošana vismaz 70%	2006.g.
	Pārstrāde vai atkārtota izmantošana vismaz 85%	2015.g.

Plānā ir noteikti arī uzdevumi, kuri nodrošinātu mērķu sasniegšanu. Uzdevumi, kuru veikšanai pašvaldību līdzdalība ir būtiska:

- izstrādāt tiesību aktus, kas atļautu pašvaldībām noteikt atkritumu apsaimniekošanas nodevu atkritumu ražotājiem, kura nodrošinātu nepieciešamos līdzekļus atkritumu apsaimniekošanas sistēmas ierīkošanai un uzturēšanai;
- valsts pamatbudžetā vai speciālajā budžetā paredzēt papildu finansējumu, kas dotu iespējas pašvaldībām saņemt nepieciešamos aizdevumus atkritumu apsaimniekošanas jomā;
- ieviest dalītu iepakojuma atkritumu savākšanas sistēmu, pašvaldībām sadarbojoties ar atkritumu savākšanas un iepakojuma apsaimniekošanas komercsabiedrībām;
- pašvaldībām pēc jaunu poligonu izveidošanas atkritumu apsaimniekošanas nodokļu/maksājumu rezultātā iegūtos līdzekļus novirzīt atkritumu apsaimniekošanas citu pasākumu realizēšanai;
- uzlabot vai slēgt visas atkritumu izgāztuves, kuras neatbilst likumdošanas prasībām;
- veikt rekultivāciju slēgtajās izgāztuvēs;
- izveidot sadzīves atkritumu poligonu teritorijās iekārtas bioloģiski noārdāmo atkritumu (arī atūdeņotu notekūdeņu dūņu) pieņemšanai, apstrādei/ pārstrādei;
- izveidot reģionālos atkritumu poligonus sadzīves atkritumiem.

Plānā minētie pašvaldību pienākumi pēc būtības neatšķiras no normatīvajos aktos noteiktajiem pašvaldību pienākumiem, bet plānā ir vairāk uzsvērta nepieciešamība veicināt pašvaldību sadarbību reģionālo sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektu uzsākšanā un ieviešanā. Ir arī uzsvērta sadarbība ar iepakojuma apsaimniekošanas organizācijām sabiedrības izglītošanas un dalītās vākšanas sistēmas izveides jautājumos.

Plānā ir aprakstīta esošā situācija dažādās atkritumu saimniecības jomās, kā arī raksturotas prioritārās atkritumu plūsmas, kuras tika minētas iepriekš. Tā kā pašvaldības ir atbildīgas par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, tad vairāk informācijas tiks sniegta par šo atkritumu plūsmu un plāniem tās apsaimniekošanā.

Ir novērtēts, ka Latvijā ik gadus rodas 600 000 – 700 000 tonnu sadzīves atkritumu un aptuveni puse no šī daudzuma ir uzskatāmi par bioloģiski noārdāmiem sadzīves atkritumiem.

Sadzīves atkritumu savākšanu un apglabāšanu Latvijā galvenokārt veic atkritumu savākšanas komercsabiedrības, no kurām 95% ir pašvaldību komercsabiedrības. Privātās komercsabiedrības apkalpo līdz 50% Latvijas iedzīvotāju. Šīs komercsabiedrības darbojas Rīgā, Jelgavā, Liepājā un citās pilsētās.

Lielākā savāktā sadzīves atkritumu un citu savāktu atkritumu daļa tiek apglabāta izgāztuvēs bez iepriekšējas apstrādes. Apmēram 40% savāktu atkritumu tiek apglabāti Rīgas rajonā, Getliņu izgāztuvē.

1998. gadā tika novērtēts, ka Latvijā darbojas 558 izgāztuves. 77% no šīm izgāztuvēm bija mazākas par 2 hektāriem un tajās tika apglabāti mazāk nekā 1000 m³ gadā. Līdz 2000. gada beigām tika slēgtas un rekultivētas 55 izgāztuves. 2001. gadā atkritumu apglabāšanas atļaujas tika izdotas 252 izgāztuvēm. Šis izgāztuvju slēgšanas process turpināsies, attīstoties ilgtspējīgākai atkritumu apsaimniekošanas sistēmai.

Latvijā ir uzsākta investīciju programmas “Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas, 500-” ieviešana. Programmas ieviešana notiek ar liela mēroga 10 – 12 reģionālu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektu realizāciju. Visi šie projekti paredz kompleksu risinājumu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sektorā. Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektu realizācijas reģionu veidošanās notiek uz pašvaldību vienošanās pamata. Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģioni izvēlēti, ņemot vērā ekonomiskās analīzes, kas tika veiktas “Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas Latvijai” izstrādes laikā, un uzskatāmi par indikatīviem. Tādējādi arī reģionu robežas nav noteiktas, par tām lems pašvaldības, savstarpēji vienojoties un ņemot vērā tirgus ekonomikas attīstības tendences sadzīves atkritumu apsaimniekošanas jomā. Līdz ar to saistība ar plānošanas reģioniem nav noteicošais faktors atkritumu apsaimniekošanas reģionu izveidē.

Pirmais projekts mūsdienīgu atkritumu apglabāšanas poligonu būvniecībai tika uzsākts jau 1996. gadā Talsos. Šodienas situāciju projektu realizācijā var raksturot iedalot projektus 4 grupās:

1. *Pabeigti projekti* - Talsi (pilsēta un rajons). Eksperimentālais projekts Talsos tika pabeigts 1997. gadā.
2. *Notiek projekta ieviešana*: Rīga (pilsēta un rajons), Ziemeļvidzemes reģions (Cēsu, Limbažu, Valmieras un Valkas rajoni), Ventspils (pilsēta un rajons), Liepāja (pilsēta un rajons).
3. *Notiek projekta sagatavošana*: Malienas reģions (Alūksnes, Balvu, Gulbenes un daļēji Madonas rajoni), Dienvidlatgales reģions (Daugavpils pilsēta un rajons, Krāslavas un Preiļu rajoni), Austrumlatgales reģions (Rēzeknes pilsēta un rajons, Ludzas rajons)
4. *Tiek uzsākta projekta sagatavošana*: Piejūras reģions (Talsu un Tukuma rajons, Jūrmalas pilsēta), kur jau esošais Talsu poligons var kļūt par visa reģiona sadzīves atkritumu poligonu, Viduskurzemes reģions (Kuldīgas, Saldus un daļēji Dobeles rajons), Zemgales reģions (Bauskas, Jelgavas un daļēji Dobeles rajons), Vidusdaugavas reģions (Jēkabpils, Aizkraukles un daļēji Madonas rajons).

Indikatīvi plānotā sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektu realizācijas gaita:

Reģions	Tehniski ekonomiskais pamatojums	Ietekmes uz vidi novērtējums	Projektēšana	Celtniecība	Projekta pabeigšana
Rīga	1997	1997	2000	2001-2004	2004
Ziemeļvidzeme	1998	1999	2000	2002-2004	2004
Ventspils	1999	1999	2000	2002-2004	2004
Liepāja	2000	2000	2001	2002-2004	2006
Maliena	2001	2001	Plānots 2003	Plānots 2004	2006
Dienvidlatgale	2001	2001	Plānots 2003	Plānots 2004	2006
Austrumlatgale	2001	2001	Plānots 2003	Plānots 2004	2006
Vidusdaugava	Plānots 2003	Plānots 2003	Plānots 2004	Plānots 2006	2008
Zemgale	Plānots 2002	Plānots 2003	Plānots 2004	Plānots 2005	2007
Viduskurzeme	Plānots 2003	Plānots 2004	Plānots 2005	Plānots 2006	2008
Piejūra	Plānots 2002	Plānots 2003	Plānots 2004	Plānots 2005	2007

Investīcijas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidē laika posmā no 1995. līdz 2012. gadam aprēķinātas 200 miljonu LVL jeb 340 miljonu EUR apmērā. Sistēmas izveide paredz poligonu izbūvi, savākšanas sistēmu (privātā sektora izmaksas), kompostēšanas iekārtu izveidi poligonu teritorijā un esošo izgāztuvju slēgšanu ar tai sekojošu pēc-
aprūpi.

Nepieciešamās investīcijas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas jomā:

Izmaksu komponents	Izmaksas (milj.EUR/milj.LVL)	Komentāri
Poligoni	155 / 91,5	Jauda 380 – 530 '000 t/gadā
Savākšanas sistēma ¹	65 / 38,4	Jauda 380 – 530 '000 t/gadā
Kompostēšana	32,5 / 19,2	Jauda 120 – 160 '000 t/gadā
Esošo izgāztuvju slēgšana un pēcaprūpe	87,5 / 51,6	500 – 600 izgāztuves
Kopā	340 / 200,7	Jauda 500 – 690 '000 t/gadā

¹ Lai veicinātu brīvā tirgus attīstību atkritumu savākšanā, atkritumu savākšanas sistēmas izmaksas sedz apsaimniekotāju uzņēmumi un tās ir uzskatāmas par privātā sektora izmaksām. Tādēļ kopējās direktīvas 99/31/EC izmaksas ir vērtējamas kā 137,5 miljoni LVL vai 275 miljoni EUR.

